

तिचेविमधो दसनाडीश्रेष्ठचारेनरहलेदेहमाफिरियाकोछुदा वायुरनाडीकासंयोगभैदेहविषेप्राणकोआधारगिरिरह्याकाछनु ॥ ४ ॥ तिदशनाडिको नाउ
 कहिछ गांधारि १ हस्तिनिजिह्वा २ पुषा ३ यमश्विनी ४ अलंबुषा ५ कुङ्कुचका ६ संखिनी ७ इडा टपिंगला ८ मूक्षमणा ९० इकहीयाकाइनु ॥ ५ ॥ इडानाडिर
 जोछुदेहकावामभागविषेरह्याकोछुतलेदेहकादाहिनाभागमापिंगलानाडिरह्याकोछुसूक्ष्मणानाडीभनुवाजारदाहिनाकोविचदेहकामध्यभागमारह्याको
 छुगांधारिनाउगयाकिनाडीजोछु वामचक्षुषमारह्याकाछनु ॥ ७ ॥ दाहिनाआधामा हस्तिनीजिह्वानाउगयाकीनाडी पूषा नोउगयाकीनादिदक्षिणक

तिर्यगुठमधोसंस्था वायुदेहसमस्थिता ॥ चक्रवत्संस्थितादेहीसर्वेप्राणसमाश्रीता ॥ ४ ॥ गांधारिहस्तिनीजिह्वा पुषाचैवयमश्विनी ॥ अलम्बु
 षाकुङ्कुचैव संखिनीदसमितथा ॥ ५ ॥ इडावामेस्थिताभागेदक्षिणपिंगलास्थिता ॥ मूक्षमणामध्यदेशेनुगांधारिवामचक्षुषे ॥ ७ ॥ दक्षिणेहस्तिनी
 जिह्वा पुषाकर्णोचदक्षिणे ॥ यमश्विनीवामकर्णे आननेचायलंबुषा ॥ ८ ॥ कुङ्कुचलिंगदेशेनु मूलस्थानेचसंखिनि ॥ एवंद्वारसमाश्रितैति
 संतिदशनाडिका ॥ ९ ॥ इडाचीपिंगलामूक्षमणाप्राणमागेंसमाश्रीता ॥ यतानीदशनायास्तौदेहमधोवर्वास्थित ॥ ४० ॥ नामानिद
 शनाडीका स्थानंचप्रवदामहे ॥ प्राणोपानसमानश्च उदानोव्यानएवच ॥ १ ॥

नाउगयाकीनाडीमूर्खविषेरह्याकाछनु ॥ ८ ॥ कुङ्कुचनामगयाकीनाडीलिंगदेशमा मूलाधारविषेसंखिनीनाउगयाकीनाडीरह्याकाछुतले
 तरहलेयोदेहकादशद्वारकोआश्रयगिरिदशनाडीरह्याकाछनु ॥ ९ ॥ इडापिंगलामूक्षमणा इतिननाडिजोछुप्राणविषेआश्रयगिरिरह्याका
 ऊनालेप्राणकारणाभनीजानु अरुसातनाडीलेसंगेभैदेहमध्यदशनाडीबबस्थेसंगवस्थाकाछनु ॥ ४० ॥ दशवायुकानामकहिछ
 प्राणवायु अपानवायु समानवायु उदानवायु व्यानवायु इयाचवायुभयो ॥ १ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

अनेतनागवायु कूर्मवायु रुक्लानामवायु देवदत्तनामगवाकावायु धनंजयनामगवाकावायु इपाचवायु स्नेतदवायु कोनामक
हियो ॥ २ ॥ समानवायु जो छुनाभिमारहछु उदानवायु कठदेशमारहछु व्यानवायु संपूर्णशरीरमा व्याप्य भैरहाको छु प्राणावायु हृदयमा
नित्यवस्थुन अपानवायु गुह्यद्वारमारहछु इपाचवायु गुह्यरहन्छु ॥ ३ ॥ प्राणा आदि गवाका पाचवायुको विसेष गरि पाचै स्थान कहियो अ
वनागदि गवाका पाचवायुको पाचै स्थान कहन्छु ॥ ४ ॥ नागवायुले गरि उगार आउछु कूर्मवायुले गरि निमेष लागछु रुक्लानामवायुले गरि

नागकूर्माथ रुक्लाना देवदत्त धनंजय ॥ हृदी प्राणो वसं नित्यं मपानो गुडमंडले ॥ २ ॥ समानो नाभिदेसेतु उदानो कठमध्यच व्यानो
व्यापिशरीरेषु प्रधानादशवायवः ॥ ३ ॥ प्राणादी पंचविख्याता नागाद्यापचवायवः ॥ तेषामपि पंचानां स्थाना नीचवदामह ॥ ४ ॥
उगारेनाग आख्यात कूर्म उन्मिलने स्मृता ॥ रुक्लक्षत्कृतं जयो देवदत्तो विजृम्भते ॥ ५ ॥ नच हतिमुतं पीरं सर्वव्यापि धनंजय ॥ य
तनिनाडिनामानि भ्रमते जीवरूपिणो ॥ ६ ॥ प्रगतं प्राणा संचारे लक्षते देहमध्यच ॥ इडा च पिंगला नाडी सूक्ष्मणादी च उद्धते ॥ ७ ॥
इडा वामे च विज्ञायां पिंगला दक्षिणे स्मृता ॥ इडा नाडी स्थिता वामोततो वेस्ता च पिंगला ॥ ८ ॥

॥ एष ॥
॥ ४ ॥

उआउछु ॥ ५ ॥ धनंजयनामगवाकावायु जो छु सर्वापीत हुनाले गरि प्राणा गया पनी रहन्छा ॥ अर्थात् संपूर्ण शरीर वीषे जीवरूपले गरि भ्रमना
गरि रह्योको छु भनिजोनु ॥ ६ ॥ जीव फेरि रहन्छा वायुले सहितको दसनाडी कारदशो वायुको निगीय कहियो ॥ यो देह विइडा पिंगला सूक्ष्मणा इति
नवायु नोडिले गरि ज्ञानि बुद्धि मंचि त्रभयाका प्राणि जो छु नु सो प्रेतक्ष गरि देह विषे का प्राणाको संचार कन जान्दछु ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ॥

इडा नाडी मा चतुमारहाको छु पिंगला नाडी मा सूर्यारहाको छु वसंभूरूपले गरि सूक्ष्मणा इरहाको हुनाले हंस सोर जो छु सो संभूति नै हुनु भनी
जोनु ॥ ९ ॥ हकार रूपी शंभू सूक्ष्मणा डिले रहदा हकारले खेल्छुनु अर्थात् बाहिरी निस्कीन्या स्वास वरुनु सकारले अत करणमा प्रवेश ज्छुनु
तस्मात् हकार शिवरूप हुनु शकार शक्तिरूप हुनु भनी शिवशक्ति देह जोनु ॥ ५० ॥ शक्तिरूपले गरि चतुनाडी रहदा वामनाडी चलाउछुनु तस्मा
गरि दक्षिण नाडी चलाउन्छा शंभूरूप दिवाकर हुनु भनी जोनु ॥ ९ ॥ न्या स्वासको सकार विषे स्थिर भै बद्धिमान भयाका ज्ञानी जन जो दान कन

इडायां संस्थितं चतुर्पिंगलायां च भास्करा ॥ सूक्ष्मणा शंभुरूपेण शंभू हंसा स्वपकं ॥ हकार नीर्गम प्रोक्ता सकारेण प्रवेशनम् ॥ हका
र शंभुरूपेण शकार शक्तिरूप्यते ॥ ५० ॥ शक्तिरूपस्थितं चतुर्वामनाडी प्रवाहक ॥ दक्षे नाडी प्रवाहश्च शंभूरूपी दिवाकर ॥ ९ ॥
स्वासे शकार संस्थित्वा ॥ यदानं दियते बुद्धे ॥ तदानं जीवलोके स्मिन्कोटीकोटि फलं लभेत् ॥ २ ॥ अनेत लछिय योगीय कचि त्रम
माहित ॥ सर्वमेव विजानियोगमागे च वदुःसूर्ययो ॥ ३ ॥ ध्यायेत तत्स्थिरे जीवे मास्थिरे न कदाचन इच्छा सिद्धि भवेत्तस्य महालाभो ज

॥ ४ ॥
॥ ५ ॥

दिछुनु न्या दान गवाको जो छु जीवलोके विषे कोटि फल कन पाउछुनु अर्थात् मुख डर बभो काली गरीर ज्ञान्या ठाडी जीवलोका वरुनु २
इडा पिंगला कावाटाले गरि यकचि त्रभैरहाका योगी जो छु संपूर्ण जो नामावाकी रहन्छा न सवेथो क जान्छा ॥ ३ ॥ यस्ता तत्त्व
मास्थिर भयाका जीव विषे ध्यान गर्नाले गरि तस्को इच्छा सिद्धि महालाभ जय पनि होई जो छुनु तत्त्व मास्थिर न रहन्छा भयाकाला इताको न काममा

पनीको नीसिद्धि होछुन ॥ ४ ॥

सदा सर्वदा जो मनुष्य चतुःसूर्यको अभ्यास गर्छ तिनको कन अघि भै गयो को भयो केरि इत्याभयो तिमा केरि पछि इत्याभयो यस्ता भूत भवी ध्यवर्तमा
नभंया तिन काल का जान तिनै जानि जन का हात मार हन्छन् ॥५॥ वामनाडी जो अमृत रूप इनाले जगतपालन गर्छा इन् दहिना नाडी चर भाग
लार त्याका इनाले जगत्कन उत्पात गराउछन् भनि जान ॥६॥ मध्यनाडी जो छु सो सर्व कर्म विषे बडा दुष्ट कुर भया को इनाले केहि कर्म न गर्नु
सर्वत्र भुभकार्य विषे वामनाडी जो छु सो पृथ्वी दायक छन् भनी जान ॥७॥ गमन गर्नु जात्रा गर्दा मा वामनाडी बढिया छ प्रवेश गर्दा ल्याउदा

चतुःसूर्य सदा भ्यास यकुर्वति सदानरा ॥ अति तानागतं ज्ञाते तेषां हस्तगत सदा ॥५॥ वामे चामृत रूपस्या द्वागदस्थापयंपरं ॥ दक्षिणे
चरभागेन जगत्पुत्रा तयत्सदा ॥६॥ मध्यमा भवति कृधा दुष्टा सर्वत्र कर्मसु ॥ सर्वत्र भुभकार्यं प्रवामा भवति पशुदा ॥७॥ निर्गमे
नुभुमा वामा प्रवेसदक्षिणा भुमा ॥ चतुःसमस्त विजयो रविस्तु विषम सदा ॥८॥ चतुःस्त्रिपुरुषभूयां श्रद्धा गौरि सितो रवि ॥ चतुःनाडी
प्रवाहे च सौम्या कर्मानकारयत् ॥९॥ सूर्यनाडी प्रवाहे च रौद्र कर्मानकारयत् ॥ सूक्ष्मणाया प्रवाहे नमिहि सूक्ति फलानि च ॥१०॥

॥ राम ॥
॥ ५ ॥

दक्षिणानरिभुमरु सकल यावत्कार्य गर्दा मा चतुःनाडी वामवर्तीया फल कन दीनाइछ सूर्य जो छु विषम कार्य गर्दा मा दक्षिणा दिवर्तीया
भनि जान ॥११॥ चतुःनाडी जो छु रोगो रोगो छु सूर्यनाडी पुरुष रूद्र भवर्ती छ तदर्थ चतुःनाडी प्रवाह भयामा कुर कर्म कन न गर्नु असुभक
मे सूर्य मा गर्नु ॥१२॥ सूर्यनाडी प्रवाह भयामा माहन उच्चारन मंत्र जत्र साधना इत्यदि कुर कर्म गर्नु सूक्ष्मणा दिवर्तीया मा सो रवि चित्त ना गर्नु सि
द्धि र सुक्त को फल दायक छु दो सो वाहेक अरु कर्म कोहिन गर्नु ॥१३॥ शुक्ल पक्ष वाउंछ रूद्र पक्ष दाहिनाइछ सुक्ल पक्ष को प्रति पदा कारि न देधि वं

उनाडी उदय इछ रूद्र पक्ष का प्रति पद देषी सूर्यनाडी उदय इछ तदर्थ प्रति पदा कारि न देषी आरम्भ गरि तिन तिन दिन देषी फेर भै क्रमैले गरि क
न उदय भया को जानिले जानु ॥१४॥ इडघडी आधा इडघडी आधा गरि चतुःचतुःनाडी पनी सूर्यनाडी पनी वहंछ जस्तै साठ घडि को दिन रात इछ ताने
तरहले चतुःसूर्य पनी विहर हन्छन् ॥१५॥ त्या वीहर त्याका घटी मध्ये प्रति पदा देषी नू प्रीण मा संमक्रमैले वद्या भन्या पंचतत्त्व जो छु सो ताहि देषी यला
विपरित गरि वत्यो भन्या विपरित होइ जानु ॥१६॥ शुक्ल पक्ष विषे वामनाडी वत्या रूद्र पक्ष विषे दक्षिणा नाडी वहोस्ता प्रति पद पूर्व देषी नै श्रावने मान भ

आदौ चन्द्र सिते पक्ष भास्करं सुसितोत्तम ॥ प्रति पदिन मारं भ्यत्रिणि विरोध क्रमोदयत् ॥१७॥ साठ घडी का जया शुक्ल रूद्र शरी रभि ॥ वहेने क
दिनै नै वयथा सी छि घटी क्रमात् ॥१८॥ वहेता वत्ये मध्य पंचतत्त्व विनिर्दिसेत् ॥ प्रतापं ते दिनायां इविपरिते विपर्ययम् ॥१९॥ शुक्ल पक्ष
भवेवामा रूद्र पक्ष वदक्षिणे ॥ जानियात् प्रति पत्तु वे योगिन द्वर्तमानस ॥२०॥ उदयं चतुःमार्गेन सूर्यनास्तमस्यदि ॥ ददति गुणं संधा
ति विपरिते विपर्ययम् ॥२१॥ शशांक वारय चतुःदिवा वायो दिवा कर ॥ इत्यभ्यासो रते नित्यं संयोगीनात्र संशय ॥२२॥ सूर्य नवाध्याते सूर्य च
उश्चेत् नवाध्याते ॥ यो जानाति त्रियमित त्रिलो क्य वसय क्षणान् ॥२३॥

रया का योगि हरू मात्रे योग मार्ग जान्छे अर्कीले जादेन न ॥२४॥ उदय
इदमा सूर्यनाडी लेह वस चतुःनाडी ले गरि अस्त हव सतावर्तीया छ गुण को समुदाय कन तस्ति गरि दिव्या इछन् ॥२५॥ चतुःरात्री वचो नू दिन मा
सूर्य वचाउनु अर्थात् सूर्य ले सूर्य चतुःले चतुःकन रोक नु यस्ता अभ्यास मानित परत कन भया का योगी जो छु चतुःले चतुःकन वाधा स सूर्य
ले सूर्य कन वाधा स यो कहि आया को क्रिया कन जस्तै जान्छे सतिन ले क्षरो मा तलोक न वस गर्छन् ॥२६॥ गुरु भनी वृहस्पति वार सु
क्रवार वृह सोम इचार वार सुक्ल पक्ष विशेष ले गरि वामनाडी चतुःसार वहाला स वैकामी विषे सिद्धि कनी दया भुभकार्य लाई बढिया छ ॥२७॥

अर्कभनीजादित्यवारभयो मंगलशनि ॥ इति नवार ॥ कृष्णपक्षविशेषलेगारिदिहिनानाडीभनु सोखहोस्तसवेकार्यविषेवेछेछवलकार्यलाई
नवछियाछिन ॥ ५ ॥ येकेनाडिजोछक्रमेलेगारिफिदोमा पाचघडिवितिछ ॥ क्रमेलेयकनाडीको पाचघडिअंत्यभयाभन्यातत्वहेरको भिन्नविपरि
तहोइजाछन ॥ ७० ॥ यलेअहोरात्रविषेक्रमेलेगारिवाहसक्रमेलेफिदेछ भनीजान ॥ कुरुभनोलात ॥ सुषकर्कट कन्या शशिक मक्रमीन यतीना
मगयाकाछ रासिजोछ सोवामनाडिविषेफिदेछ नभनीजान ॥ १ ॥ फेरिमेघसिद्ध धनु मुलामिथुनकंभरासिविषेभुभाभुभकोनिर्णयगर्नालाई

गुरुशुक्रबुधशरणां वासरां वामनाडीका ॥ सिद्धिदासर्वकार्येषु शुक्रपक्षविशेषन ॥ ५ ॥ अर्कागारादिशोराणां वासरेदक्षनाडीका ॥ स्मर्तव्यस
र्वकार्येषु कृष्णपक्षविशेषन ॥ ७० ॥ येकेकसेघटीपंचक्रमेनेवोदयतिच ॥ क्रमादकेकनाद्यात ॥ तत्त्वानां पृथक् प्रव ॥ अहोरात्रसमधनुज
याहादशसोक्रमात ॥ सुषकर्कट कन्याती मृगमीनानिशाकरे ॥ १ ॥ मेघीसेहचधनुषिनुलायां मिथुनेघटे उदयोदक्षिणोत्तयो शुभाशुभावे
निर्णयम् २ ॥ तिष्ठपूर्वोत्तरेचनेभानुपश्चिमदक्षिणो ॥ दक्षेनाद्याप्रवाहेतुनगछेत्यामपश्चिमे ॥ ३ ॥ वामचारप्रवाहेतुनगछेत्युत्तरेचने ॥ प
रिपथीमयातस्यगतेसोर्नविचित्रे ॥ ४ ॥ तस्मात्तत्रनगतया बुध्येसर्वहीनपशु ॥ तदातत्रनुसंधादमृत्युरेव न संशय ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥

इच्छाशिविषेदक्षिणस्वासको उदयइछ भनीजान ॥ २ ॥ कलानरहेलेजानुभन्या पूर्वउत्तरमाचनुनाडी वासरहंछ पश्चिमदक्षीनमा दक्षनाडीसू
र्यवासरहंछन ॥ तदर्थ दक्षिणसोरोदय भयामा पश्चिमदक्षिणादिशा वीजंतगनु ॥ ३ ॥ वामनाडीचल्दामा पूर्वोत्तरदिशानजानुकदाजितुजाव
स्तापनीवायमाहिदुन्यावदुवाको भयहोला फेरिफिकेजाहकोतहिपनिजाराकोतहिपुगकोपनीसमर्थहेवेनभनीजान ॥ ४ ॥ तस्मात्सवेका
मकोहितहवस्भनाकोइच्छाराषन्याजान्याहानीजनलेवीजंतगन्याकादिशामाकदाचित्रजानुगयोभन्यापनीसह्रादिकोघाटभभवस्यमर्नालाईसदे

रामा
५
६
छिनभनीजान ॥ ५

शुक्रपक्षकोदितियामाआदित्यवारभैचन्द्रमावहोस्ततस्तपुहपुहकनलाभफलकनीदियाहोभनीदेघी ॥ सोमवारकोदिनमाचनुनाडिवहो
स्तापनीशुभकनीदियाहोइजाछ ॥ ६ ॥ सूर्योदयमा दक्षेगाडीवेहोस्ततस्तचन्द्रोदयमाचनुनाडीवहोभन्यातसयोगिकासंपूर्णकार्यह
रुमिद्धिइछ किनभनोलातदिनरातसकगारिवहनालेकार्यकारणकोहिजादेन ॥ ७ ॥ चन्द्रोदयमासूर्योनाडीवहोस सूर्योनाडी
वहनाकालविषेचन्द्रोदयहवस्तातस्कनउद्वेगकलहहानीभैसंपूर्णसुभकम्पकननिवारणगारिदिछन आठप्रहरकाआठोप्रकारको

शुक्रपक्षदितियों अर्कवहीतचन्द्रमा ॥ दृश्यतेलाभदंपुसांसोभैसेपिप्रजायते ॥ ६ ॥ सूर्योदयमासूर्योचन्द्रचन्द्रोदयभवेत् ॥ सिद्धंति
सर्वकार्यारिा दिवारात्रीगतां पपि ॥ ७ ॥ चन्द्रकालयदासूर्योसूर्योचन्द्रोदयोभवेत् ॥ उद्वेगकलहोहानिशुभसर्वनिवारयत् ॥ ८ ॥ प्रथ
मेभवउद्वेगोधनहानिदितियक ॥ तृतीयगमनप्रोक्तं दुष्टनाशचतुर्थकं ॥ ९ ॥ पंचमराजीव ॥ संसंखेसर्वार्थनाशनं ॥ सप्तमेव्याधिदुखा
निअष्टमेमृत्युमादिशत् ॥ १० ॥ कालत्रयदिनानेस्ते विपरितस्पदाभवेत् ॥ तदादुष्टफलप्रोक्तं किंचित्पुन्यतुशोभनम् ॥ १ ॥

भयहोला ॥ ८ ॥ प्रथमप्रहरमाचन्द्रसूर्यकोविपरितभैवहोस्तवडोमनउद्वेगहोलादेश्राप्रहरमाचल्पोभन्याधनकोहानिहोलातेआप्रहरमाच
ल्पोभन्यागमनहोलाअर्थात्भागनुपलीभनिबुझनु ॥ चौथाप्रहरमाचल्पोभन्यादुष्टप्राप्तइछभनुघरीयेहो ॥ ९ ॥ पाचोप्रहरमाचल्पोभन्याराता
कोरात्रविध्वंसहोलाछेयोप्रहरमाचल्पोभन्यासंपूर्णअर्थकोनाशगर्नाइ ॥ सातोप्रहरमाचल्पोभन्यारोगदुखभनुव्याधिप्रिद्धिइछतलेगारि
आठोप्रहरमाविपरितभैवायुचल्पोभन्या प्राणमृत्युहोलाभनिकोहिछ ॥ १० ॥ वोकालेवीषेआठदिनसंपूर्ण विपरितगारियोसोखहोस्त तत्कालवि
षदुष्टफलकनीदियाहोभनीकोहिछ किंचित्योकोहोआयाकोकालमा विपरितमाथोरैवछियागारिवहोभन्या किंचित्छिहोलानासिबेन ॥ १ ॥

बाहानर मध्याह्नमाचन्द्रनाडीवहोस फेरिसायंकालभंनुसंध्याविषेसूर्यनाडीवहोस्ता तत्कालमा नित्येसर्वदाकाल जयर लाभभलोहोला तस्को
दुखदुरजालाया कहि आयाका सोरमा विपरित वसो भन्या दुःखकनीदियाइछ सुखदिदेन न भनि जान ॥ २ ॥ वामसोरमावहोस्तपनीदक्षिणसो
रमावहोस्तपनीजोनसोरमाशिवसंक्रमभंनु संक्रान्तिपरोसना सोहिपाउअगाडिगयोभन्या जात्रामासुफलदायकइछ अन्यथाभयो
भन्या जात्रागरिजादामाअभुभफलकनीदियाइछ ॥ ३ ॥ चन्द्रनाडिवहोसामासमपावगनाले वछियाइछ तस्तेसूर्यनाडिवहोसामाविषमपाउ

प्रातमध्याह्नयोश्चन्द्रसायंकालेदिवाकर ॥ तदानीत्यंजयला भंविपरितंचदुरवदंम् ॥ २ ॥ वामेवादक्षिणोवपियवसंक्रमतेशिव
कृतातथादयायोचजात्राभवीतिसिद्धिदा ॥ चन्द्रस्पपदाकार्यविस्तृविषमसदा ॥ पूर्णपादंमुपुरस्कृत्यजात्राभवतिसिद्धिदा ॥ ४ ॥
चन्द्रवारेचतुष्पादापंचपादाश्रमास्करे ॥ स्वश्रगमनश्रेष्ठसाधयभुवनत्रयम् ॥ ५ ॥ यात्रांगचरतेवायुस्तदंतंस्पर्करस्तथा
मुपेतिस्थितोमुखंस्त्वालभतेवाछितफलं ॥ ६ ॥ परदत्तेपरग्राहेगृहानीगमनेपिच ॥ यदांगेवहतनाडिग्राह्यांगतीकरेघीणा ॥ ७ ॥

लेवछियाइछ ॥ ४ ॥ तदर्थसदासर्वदाकालमा पूर्णपाउअगाडिगयामावछियासिद्धिदियाइछ सोमवारमाचन्द्रनाडीवहोदायात्रागर्नुप
योभन्यापाचपाउसानु पूर्णचारपाउअगाडीसानुआदिवारमासूर्यनाडिवहोदायात्रागर्नुपयोभन्यापाचपाउसानुयसविचारमारह्यो
भन्यात्रेलोकपनिनेस्कोसाधहोइजाछन नहोइरहंदेन ॥ ५ ॥ जात्रागदामाअठवासुतिउठदामाजुनुअगकोवायुचल्लउसेतिरकाहोत
लेगिरिमुखपरोस्त यस्ताप्रमानसगमुसायोभन्याइछाफलकनपाप्रइछ ॥ ६ ॥ देवस्तपनीलेवेस्तपनीघरेदेवीन्वाहेरगमनगर्दाभयो जा

नअंगमाताडीवहोछनाडीभंनुजोनस्वरमाजीवछ सोहिसेअंगअधीगर्नुयस्ताजोगरोह तस्को पाउमाकाछापनीवविहोस ॥ ७ ॥ यस्ताप्रकारले
स्वरकोविचारगरिगमनयात्रागयोभन्यातस्कनहानियनीहवेनसपलपनीइसेन कलहपनीनभे सवेउपदलेरहिनेसुखेलेगिरिफकिआ
उलास्मासंदेहछेन ॥ ८ ॥ श्रीगुरुभयोराजाभयोअरुवंधभयोइनहमाकायासिद्धिकोइछागर्नुपहृषले रागलीकामगर्नुसोरलेकामगया
वछियाइछभनिजान ॥ ९ ॥ शत्रुविषभयोचोरकर्मभयोधनअर्जनगर्दाअरुवादीववादगर्नामाभयो जयकोलाभमुखकोइक्षागर्नुपहृषले

नहानिकलहोनैवककेचनानिदिमिद्यते ॥ निवर्त्तैचसुख्यनेवसेवोपडीवविर्जनं ॥ ८ ॥ गुरुवंधुनृपांनोअन्यपिमुभदाइन ॥ तरंगेखलुकर्त
योकार्यसिद्धिसिमीरता ॥ औरचोराधनानाद्या अनेपावादीविग्रहा ॥ कर्त्तव्यखलरिक्तायाजयलामंसुखवायिभि ॥ ९ ॥ दुरदेशविधा
तवंगमनंतुहिमध्ययो ॥ अम्पूरादशदिप्रेनतरनावितिकेचन ॥ १० ॥ यत्किंचिपूर्वमुदिच्छलाभादिनाभगम ॥ तत्सर्वपूर्णनाडीषु यायं
तेनिर्विकल्पकम् ॥ २ ॥ सूर्यनाडीविपर्ययपूर्वाप्रितयदिनम् ॥ जायतेनामथाचैवयथासर्वजभस्वितम् ॥ ३ ॥

सूर्यनाडीलीकामगयाकोवछियाइछ ॥ १० ॥ दुरदेशविषगमनगर्दाया इच्छागर्नुपहृषलेचन्द्रनाडीकोउदयइदामा पूर्णनाडीलीजानुतस्तेसूर्यना
डीमापनीसूर्यनाडीलीजात्रागर्नुइछ ॥ नीजानुशुक्लपक्षकाचौथीनवमीचनुदसिलिकार्यगर्नुदुरदेशगमनपनीचन्द्रमागर्नु ॥ १ ॥ दिशाखरमि
लाईकामगर्नुकोनैकामहवस्तापनीपूर्वउपदेशगरियाकोलाभइन्पार तस्तेशुद्धगरिफकिआउन्पा सवेथोकसवेथोकपूर्णनाडीविषकामगया
भन्यानिर्विकल्पसिद्धितस्कनहोइजाछन ॥ २ ॥ अधिप्रतिपादनगरिआयाकापूर्णनाडीमाकार्यगयोभन्यासर्वजवाल्पाकोसिद्धिइछन तस्ते
उर्गखरकार्यगयोभन्याअन्यथाहवेनअवस्पसिद्धिहोलाशुन्येनाडीभयामाभन्याअधीकहीआयाकाकायहरकाहानीमात्रइछसिद्धिइन्पाछेन

भनिजान्याउरुषलेउरु ॥ ३ ॥

व्यवहारगर्दाविषेभयो मुखलेउच्चाटनगर्दाविषेभयो तस्मैमारणादिकर्मविषेभयो कुपीनभयाकास्वामिको दर्शनगर्दाविषेभयो छलकारगर्दाविषे चौरव
रादिविषेभयंकरजगामाजादाभयो पूर्णसौरभयाकावेलाभाजानुरनिर्भयइच्छाअन्यथागयोभन्याभयदिन्याछ ॥ ४ ॥ दुरगमनविषेचतुनाडीभया
मागमनगयोभन्या निर्विघ्नभैअमिष्टमिद्धिदिन्याइच्छाप्रवेशकार्यकाहेतुमानसूर्यनाडीवस्यामागयोभन्या नुरंतप्रसंसेवहीयाफलछ भनीकही
याकोछ ॥ ५ ॥ चतुनाडीवलनलिगरिविषकनमाछ सूर्यनाडीलेकालकनवसगराउछ ॥ ६ ॥ सूर्यगालेगरिमोक्षकोकार्यमिद्धिदोयेकइच्छा यंकेदेवे
ताजाछ नृतिनप्रकारलेगरिरस्याकाछ ॥ ७ ॥ अयोग्यनाडीमायोग्यपनीइच्छायोग्यनाडीमाअयोग्यपनीइच्छाकीनभन्याजीवजाछ सोकार्यकोअ

व्यवहारस्वलोच्चाटदोषविद्यादिवंचकं ॥ कपितास्वामिवैराधा पूर्णस्थामुभयंकर ॥ ४ ॥ दुराध्यायमुखंचतुनिर्विघ्नतुष्टिमिद्धिदा ॥ प्रवेशकार्यहे
तौन सूर्यमिष्टायमुस्यते ॥ ५ ॥ चंडोच्चसिर्विघ्नंहेतिसूर्यवेलानसंनयेत् ॥ सूर्यगालेभवेन्द्रोक्षंस्कोदेवेविधास्थित ॥ ६ ॥ अयोग्ययोग्य
तानाडीयोग्यस्थानेचयोग्यताकार्यानृवीधनीजिवकथंरुद्रसमाचरेत् ॥ ७ ॥ शुभाशुभानिकार्याणि कुर्यतेहेतिसंयदा ॥ तदाकार्यानि
रोधेनकार्यनाडिप्रचालनम् ॥ ८ ॥ स्थिरकर्मणलेकार ॥ दुराधगमनेतथा ॥ आश्रोमाचप्रसादेव स्तुनासंगृहपिच ॥ ९ ॥

॥ राम ॥

॥ ७ ॥

उवंधनमालागाकोइनाले कसोगारिनिगधगरिआचरणागर्नुभन्यामुन ॥ १० ॥ सुभअसुभकोकार्यरुद्रजाछ नसोरातेदिनजिवलेअभासुगर्दोहंदाभा
ताहाकार्यकोनिरोधनगर्दोमाकर्मनाडीओफचल्छ ॥ ११ ॥ स्थिरभयाकोकर्मगर्दोसोभयोदेवालयमाभयो तस्मैवस्तुहृकोसंग्रहगर्दोमाभयो
गहाभ्रममाभयोदवीस्माभयोदेवालयमाभयो तस्मैवस्तुहृकोसंग्रहगर्दोमाभयो इतीथोकमाचतुनाडीवहीयाभनीजानु ॥ १२ ॥ ७ ॥ ७ ॥

इनाभयोतलावभयोदेवालयभयो प्रतिष्ठाभयोचतुजात्रागर्दानानगर्दाभयोविवाहगर्दावह्नादिगहनाप्रहदाभयो यस्मासकलकार्यगर्दोमाच
तुनाडीवहीयाछ भनीजानु ॥ १०० ॥ शान्तिगर्दोमाभयो रसादिनानाओमदिवनाउंदाभाभयो षष्ठिककर्मभयो आक्रास्वामिको दर्शनगर्दोभयो
मित्रसंगमित्दारमित्यारिलगाउंदातस्मैअनेकवस्तुविक्रीयगर्दोसुवर्णादिकेविषारगर्दोधनसंग्रहगर्दोमापनीचतुनाडीवहीयाछ भनी
जानु ॥ १ ॥ जस्किनाडीअधिकहिआयाकाकर्ममाउल्टोमुल्टोभैनाडीवहास्तानलायोगिजनकाअसुभैभयाकोछ भनीविशेषलेजानुपदंछ

वापिकूपतदाकादिप्रतिष्ठातमेयवयो ॥ जात्रादानविवाहचवखलेकारभूषणो ॥ १०० ॥ शान्तिकपौष्टौकंचैव दिव्योषधिरसायनम् ॥ स्व
स्वामिदर्शनैमैत्रीवाणियेनकसंग्रहे ॥ यदातकर्ममूल्यपयस्यानाडिद्विष्यवेहेत् ॥ तदातस्यविजानाया शुभसमवस्थित ॥ २ ॥ गृहप्र
वेशविलायांरुष्यवैविजयावने ॥ शुभोक्त्याणि संधौचेनिगमेचशुभाश्रित ॥ ३ ॥ विद्यारभादिकार्या ष वांधवानांचदशने ॥ जलमोक्ष
चधर्मचदिक्ष्णादिमंत्रसाधने ॥ ४ ॥ कालविज्ञानसूत्रेनचतुष्पादगृहागमे ॥ कालव्याधिचिकित्सायांस्वामिसेवाधनेस्तथा ॥ ५ ॥ गज
स्वरोहणध्वंसिगजस्थानांचबंधमे ॥ परापकारेणैव विधिनास्थापनेस्तथा ॥ ६ ॥

मविजोरायाभयोअरुसुभकर्मगर्दोमापनिकार्यामिद्धिविषेमापनीयुद्धयात्रामाचतुनाडीवहीयाछ भनीजानु ॥ ३ ॥ विशाकोआरभगर्दोदाज्जुभाईरु
कोभनकर्मगर्दोजलमाह्वानगर्दानेस्मैरिशादिमंत्रसाधनागर्दोमापनीचतुनाडीवहीयाछ ॥ ४ ॥ कालविज्ञानसूत्रेकोविचारगर्दाविषेभयोचौरा
इधरल्याउदाभयोरागकाआसीदगत्याकामविषतस्मैस्वामिसंगसंबधभेगर्दोविषइनेचतुनाडीचतुनाडीवहीयाछ भनीजानु ॥ ५ ॥ इनिचतुनाडी
लक्षणायाकरिगजाकोसवागर्दोभयोपराईकोउपकारगर्दोभयो प्रवहृकोस्थापनागर्दोभयो हातिघाडाभाचतुनाडीवहीयाछ भनीजानु ॥ ६ ॥

गितनटवाद्यादिसिद्धामाभयोत्तरेनाडीवळियाळभनीजानुशाखपददागाउमहरमापेवेशगदोराज्यविशेषभनु राजालाईसिद्धासनछत्रदिदाभयोच
नेनाडिवळियाळभनीजानु॥७॥ दुखपदाभयोअर्थातडुखिलाईदेखने तैलेशाकलेविषादइदामाभयोजोलेमुछापदाभयोआफ्राइमित्रको
भटागदाभयोतैलेशानअन्नादिधनकोसंगरगदाभयोपनीइडानाडीवळियाळभनीकहिन्ह॥८॥ अखिरहकोशुगारभूषणभयोतैलेशावळिइच्छइ
देनभनीविचारगदाविषभयोगुरुपूजामापनीचिषजहवसुयथाउनामापनीइडनाडीवळियाळ॥९॥ फेरिइडनाडिचल्दामापनीजोगाभ्यासादिकर्म
हुरुकोपनीसिद्धिदायकछनाडिकोउदयइदामाकोवायुजोछनसोतेजतत्वमारआकाशतत्वमागयोभन्यासकलसिद्धिविजितछ॥१०॥ सूर्यमास

गीतवाद्यादिनृत्यादौ गीतशास्त्रविचारिणो ॥ पूरयामनेवेसंचतिलकक्षेत्रधारणो ॥ १ ॥ अतिशोकविवादेचुज्वलितेमूर्छितेपिवा ॥ सोजनेस्वा
मिसंवंधेधान्यादिदारुणोगृहे ॥ २ ॥ सिनादानानिभूषादोषगगमनतथा गुरुपूजाविषादिनांचारणाचवरानने ॥ ३ ॥ इडायंसिद्धिद
प्रोक्तयोगभ्यासादिकर्मच ॥ तत्रापिबर्जयेद्यायेतेजसाकाशमेवच ॥ ४ ॥ कठिनकुरविद्यायापठनेपाठनेतथा स्त्रीसंगवेश्यागमने
महानौकादिहोरो ॥ ५ ॥ सर्वकार्यानिमिद्विदिवागत्रिगतंन्यपि ॥ सर्वमुशुभकार्येषुचतुवारप्रशस्यते ॥ ६ ॥ अष्टकार्यसुरापणो वि
रमत्राद्युपासते ॥ विकलेन्ध्रासदेशादिविषदानादिवरिणो ॥ ७ ॥

रिसवैमुभकार्यविषेचतुनाडीप्रसूतछभनीजानु॥१॥ इतीचतुइडनाडीलक्षण कठिनकठोरकुविषाकार्यगदाभयोक्रूरविषापदपदाइदाभयोस
गगमनगदाभयोजहाजमापेवेशगदाभयोलाकर्ममासूर्यनाडीगणिने॥२॥ अष्टकार्यगदाभयोपानगदाभयोविरसाधनामत्रकोडमासनागदाभयोदेशध्वंसकार
रगदाभयोविरिलाईवषहालदायस्तामासूर्यनाडीवळियाळभनीजानु॥३॥ शास्त्रकोअभ्यासगदाभयनचरमृगादिकोसिकारगदाभयोतैलेशपशुहुरुविक्रीग

होकाठमाळिगामाकाकामगदाभयोपनीभूयोनाडीवळियाळभनीजानु॥४॥ भूत्याकामत्रकोविचारगदाभयोयंत्रतंत्रकाथलेषदविचारगदाभयोतैलेशकठिनभयाकोप
चितचढदाहातीछोडाअथमाचछाउदोसूर्यनाडीवळियाळ॥५॥ इंदमुगलकोकामगदाभयोमारगाउच्चारनादिषट्कर्मकोसाधनगनगदाभयोविषभ
योयक्षसाधनगदाभयोविषभयोतैलेशेतालविषभनादिकोभिशहगदाभयोपनीसूर्यनाडीवळियाळजानु॥६॥ गडाहाउठभैसीहातीछोडामासवाराइदा
विषभयोतैलेशमुदतर्दाओमदीगदाभयोअक्षरकोलिपिसिद्धामापनीसूर्यनाडीवळियाळजानु॥७॥ मारणमाहनप्ररागदाभयोविषभयोशत्रुवशपग

शास्त्रभासेचगमनेमृगयापशुविक्रिया ॥ इष्टयाकारुपाषाणातत्रेदेखनदारणो ॥ ४ ॥ गतेभ्यासेयंत्रतंत्रेदुर्गपर्वतरोहणो ॥ दुतेचुर्मगता
खादिस्थसाधनवाहणो ॥ ५ ॥ व्ययामेमारणोच्चाटयडमागादिसाधने ॥ यक्षोणयक्षवेतालविषभुतादिनिग्रहो ॥ ६ ॥ स्वरेष्टमदीषादि
नांगजोखानहनेतथा ॥ नदिजलोघतरणो ॥ भेषमारणोमाहनेस्तभे ॥ विदोषोच्चोटेनवडो ॥ प्रणोकषणोक्षोभोदानचक्रयविक्रीयो ॥ ८ ॥
खड्गहलेवैरिछेभोगेवाराजदशने ॥ भोजेष्टानेव्यवहारेकलदिप्रेखीशुभ ॥ ९ ॥ भुक्तमात्रेचमंदानो ॥ खिणावडपादिकर्मणि ॥ स
यनसूर्यवाहेनकर्तव्यसर्वदाबुद्धे ॥ १० ॥ क्रुराणिसर्वकर्मणि ॥ चाराणिविविधानिच ॥ तानिसिद्धांतिसूर्यननात्रकार्यविचारणान् ॥ १ ॥

दामाआकर्षणगदाभनुरियाकोषोभयोक्षोभकर्मगदाभनगदाभयोविक्रीयक्रियगदाभनपिंगलानाडीवळियाळ॥८॥ छद्महातमालीवैरिसंगसुदगदा
भयोभोगगदाभनखिप्रसंगगनुभयोतैलेशाकोदशनभयोभोजनगदाभयो कलकोव्यवहारगदाभनपनीसूर्यनाडीउदयमावळियाळ॥९॥ अनादिषा
इकनमंदगिडन्यामाभयोअखिरहकोवशादिकर्ममाभयोतैलेशीसंगमुदामाभयोयस्ताप्रकारकाइकहिआयाकाकर्मगदाभनपनीचलोइगयोभ
न्यावळियाळ॥१०॥ क्रूरकर्महहगदाभनसूर्यनाडीचल्दामागयोभन्यातिकेसिद्धिइच्छअहकोहिकालकोपनीविचारगनुपदेन॥१॥ ७॥

इति सूर्यपिंगलानाडीलक्षणा ॥ क्षरौमावामक्षरौमादक्षिणागरिजोनवायुवहोस्त-निजोक्तसूक्ष्मणाडीहोभनीजानुजानीलेत्योनाडीमासर्वकार्यहरणागच्छे
नगनुभनिगर्दनन ॥ २ ॥ तिनाडीकामध्यमारस्यकोअग्निकालरूपीइसूक्ष्मरूपलेगहिरवहिरस्यकोउदासवेकामकोनाशगनलेगहिरविषेस्वरूपहोभनीजा
नु ॥ ३ ॥ जयाजातवचवगनने ॥ ३ ॥ हवराननेक्षरौमावामक्षरौमादक्षिणावायुवस्याकविषयमाकसलप्रक्षरगसविपरितफलरुनालेवीपरितफल
जानीउत्तेउपदेशदिनुपठन ॥ ४ ॥ इवेनाडीचल्यामाजानीलेविषमहोभनीभक्तन तस्तेविषमनाडीचल्यामाकरकर्मपनीनगनुवछीयासुभकर्मपनीनग

क्षरावमिक्षरादक्षयदावहतिमारुत ॥ सूक्ष्मणाशचविजयासर्वकार्याहारास्मृत ॥ २ ॥ तस्लाशस्थितावंह्रिज्वलनमकालरूपीन ॥ विषुवंतं
विजानीयात्सर्वकार्याहरास्मृत ॥ ३ ॥ क्षरावामेक्षरादक्षेविषमेभावमाविसेत ॥ विपरितेफलेजजातवचवगनने ॥ ४ ॥ उभयोरेवसंचा
रेविषुवंतेविदुर्वधा ॥ नक्रीयक्रुशौम्यानीतत्सर्वनिष्फलंभवत ॥ ५ ॥ जीवितेमरगोप्रक्षलाभालाभोजयाजयो ॥ विषुवेवैपरित्याज्या
नस्यरेज्जगदीश्वरम् ॥ ६ ॥ इश्वरचितितेकार्यायोगाभ्यासादिकर्मसु ॥ अनेतत्रनकर्त्तव्यांजयलाभसुषुमुखी ॥ ७ ॥ सूर्यनवहमानायां
सूक्ष्मणायांमुकुमुकु ॥ स्वयंदद्यात्परदद्यात्सर्वथाचतदंनथा ॥ ८ ॥

॥ नु-त्योसर्वनिष्फलइच्छ ॥ ५ ॥ जीउदोछकीमयाकोछभनीतस्तेलाभअ
लाभभनीतस्तेजयवीजयभनी-यस्तेप्रक्षविषमनाडिमागयोभन्याविपरितेफलकनिदिया-तदर्थउसविषममाजगदीसकोस्मरणगनुमात्रवछीयाछ ॥ ६ ॥
इश्वरचितनामात्रगनुयोगाभ्यासादिकर्मविषेवछीयाछअरुजयाजयलाभालाभशुभाशुभफलकोइछागन्याप्रारिलेघटियावछीया-योविष
मनाडिमाकेदिनगनु ॥ ७ ॥ सूक्ष्मनाडिवारवारफिर्दाधुयनाडीवह्यो-तैसेकालमाश्रापदेवसवाअसिर्वादेदेवस्नापनीसर्वथान्याअन्याथाहोईजा-छन
८ ॥ नाडिकर्मगन्याकालविषेभयोतस्तेतत्त्वकासंयोगगर्दामापनेकिचिन्सुभकार्यकेहिपनिनगनुपरापरगयोभन्यामात्रकोटी २ फलघाईछ ॥ ९ ॥

॥ राम ॥
॥ १० ॥

विषमनाडीकोउदयइदामा-यात्रागतीकोमनमाचितनापनीनगनु-अथवागन्याभन्याहानिइच्छमृत्युकेसपाईलायस्मानिसंदेहछ ॥ ३० ॥ ननुना
डीवस्याअगाडीवाउउभोवसीकसेलेप्रक्षगरोछतस्काकार्यपूराहवस-तस्तेसूर्यनाडीवस्यामादाहिनानिस्वसीकेरितलषविपछिलीतरवसिडु
तलेप्रक्षगन्यातेस्कीकार्यनिष्फलभनीभनु ॥ १ ॥ उभोवाइअगाडितिरवसिडुतलेप्रक्षगन्याभन्यातस्काकार्यसिद्धिइच्छभनु-तस्तेपृष्ठभागमा
दक्षिणाभागमाअधोगगरिअधोगमावसीसूर्यनाडीमाडुतलेप्रक्षगन्याभन्यावछीयाछभनीजान ॥ २ ॥ अरुसंध्यालाईसंधिभनिकहिदेननुअ

नाडिसंक्रमनेकालेतत्वसंक्रमेतनथा ॥ शुभकिचित्तकर्त्तव्यापुन्यदानादिकोपिधा ॥ १ ॥ विषमस्योदययात्रामनसापीनीचंतयम् ॥ यात्रा
हानिकरितस्यमृत्युलेशानसस्य ॥ ३० ॥ पूरावामोदतश्चन्द्रोदक्षाधप्रहृतोखी ॥ घूर्णरिक्तिर्विवेकायांज्ञातव्योदेसिकिसदा ॥ १ ॥ उद्वामा
गुतोज्ञयावामपास्थिस्थिता ॥ पृष्ठदक्षतथाधेस्थात्सूर्यावाहस्तथासुभा ॥ २ ॥ अनाडीविषमसंधिनिगहारागिराकुला ॥ परमेसूक्ष्मविली
येत-सासंध्यासंधिरुच्यते ॥ ३ ॥ नसंध्यासंधिमित्यारिइसंध्यासिद्धिनिगर्जते ॥ विषुवत्संधिगप्राणासासंध्याविदरुच्यते ॥ १३४ ॥ इतिश्री
नवप्रकारान्वितपवनविजयनाडिभेडोनामसोरोदयप्रथमाध्याय ॥ १ ॥

॥ नाडीभनुविषमनाडीसंधिहोनिगहारनिगकालभयाकापरमसू
क्ष्मविषेलीनभयोभन्या-तैसेकनसंध्याइनालेसंधिभनीकहियाकोछ ॥ ३ ॥ तदर्थनाडीपनीविषमभयाप्रान्तसूक्ष्मभदापनीअन्तकासूक्ष्मपरमा
त्तामालायांकायोगीजनजोछप्राणजानलसग्दामाविषमभयाकोसंधीजोछ-सातैसेकनसर्वथावेदभनीकहछन ॥ १३४ ॥ इतिश्रीशिवोमासं
म्पादे-नवप्रकारान्वितपवनविजयनायायांनाडीभेडोनामप्रथमाध्याय ॥ १ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

श्रीदेववाच ॥ फेरिदेवीलेविनिगठन हेदेवताकायनीदेवताभयाकामाहोदेवसेपूरीसंसारकनपारगर्भाभयाकायस्तातपाईकाहृदयमाकमलविषेरहा
कोजोहस्यजानहुसोमकनआजाहवसभनीविनिगर्दोमाहोदेवआजागठन ॥ १ ॥ सोरजानवगेवरकोरहस्यजान अरुकोहिइहदेवतायनीछेनन
तस्कारगास्वरजानविषरतभयाकोयेगिजोछेमेमालयहोइजाछन ॥ २ ॥ योपंचतत्त्वदीपनश्रीछेकोउत्पन्निइहपंचतत्त्वतत्त्वमालिनइहजान्याजानी
परुषलेइनेपंचकनपरमतत्वभनीकहेछ तस्मात्कारणामूलनिर्जनहोभनीजान ॥ ३ ॥ योगिहहलाइयोगिलेगिरिमिद्धिदिन्यायोतत्वकनविचारगिरि

देवदेवमाहोदेवसर्वसंसारतारका ॥ स्थिरतत्वादिहृदयरहस्यवदेमप्रभो ॥ सोरजानरहस्यतु नीकंचिइहदेवता ॥ स्वरजानेगोयोगिसयोगिपरमो
मत ॥ २ ॥ पंचतत्त्वइवेस्मृतीतत्त्वतत्त्विलीयते ॥ पंचतत्त्वपरतत्त्वतत्त्वानितेनिर्जन ॥ ३ ॥ तत्त्वानानामाविजयसिद्धियोगानयोगिनो ॥ भूताना
इहचिक्तामिजायतेविश्वेगोत्रम ॥ ४ ॥ पूरावामोर्ध्वतश्चन्द्रादक्षाधपृष्ठेतावि ॥ पूर्णारिक्तेविवेकायाजानवोदसिकेसदा ॥ ५ ॥ पृथिव्यापस्त
थातेजोवायुगकाशमेवच ॥ पंचभूतात्मकेसर्वयोजानातीसपूजीता ॥ ६ ॥ सर्वलोकेस्पजीवानानदेहेभीन्नतत्त्वकं ॥ भूलीकानसत्यपर्य
ते ॥ नाडीभेदपृथक्पृथक् ॥ ७ ॥ वामेवादक्षिणोवापिउदयापंचघटितम् ॥ अस्तधातत्वविज्ञानेसृगुवक्ष्यामिसुन्दरि ॥ ८ ॥

॥ राम ॥
॥ ११ ॥

जानपछे ४ जौनतत्वलेजोमालेगिरिसवैप्राणिकचिछाजान्याइहनु अघीलीखाजा उर्ध्वभागमाचरुमारहछन तसेपछिलीरदाहिनाअधो
भागमासूर्यारहछविवेकलेगिरिपूणारिक्तामगयाका इनेनाडीहहकन सदासर्वदाविश्वासगिरिजानपदछ ॥ ५ ॥ पंचभूतात्मकोमयहोज
गहोभनिजोनप्राणिलेजाछनसो पूजागर्नाकोयोग्यतिनेकनजगत्मेयशरिरदेखन्यालाई ॥ ६ ॥ संपूर्णलोकजीवहहकादेहवितत्वजोछ
नअभिन्नरयकेगिरिभूलीकदेपिनसत्यलोकसम्ममाइनेनाडिकेभेदमात्रभिन २ गिरिराखाकोछ ॥ ७ ॥ वामनाडिवाटअथवादक्षिणानाडिवाट

उदयभयोनपनी २ ॥ कागतीलेपाचघडीमासुकतत्वफिदेछन तसेआठप्रकारकाविज्ञानजोछहेमुन्दरिमकहंछुसुन ॥ ८ ॥ प्रथमतत्त्वसध्या २ स्वा
सकोसंधि ३ स्वासभेनु सोरकेचिह्न ४ इनकोस्थान ॥ ५ ॥ पंचमतिनकोवर्णइप्राणभयाको ७ स्वादआठोकेरितेमेघागाकोगतिलक्षणाजा
न ॥ १० ॥ स्तरितलेआठप्रहरप्राणलेप्रवेशभेवराचरमारखाकोछ तदर्थहेदेवीसोरदेविन्यरअर्कोकेहिछने हकमलानेने तिमिप्रातका
लसूर्यादयदेधीन विचारगिरिहेरिजानिलेड ॥ ११ ॥ किनभनोलातकालकोचनचनागनलाई योगीहहयोसारशास्त्रकोयोगकर्मकनग

प्रथमतत्त्वसख्यायां द्वितियेस्वाससंधिषु ॥ तृतियेसोरचिह्नानिचतुर्थस्थानमेवच ॥ ५ ॥ पंचमेतत्त्ववर्णचयछेतप्राणमेवच ॥ सप्तमे
स्वादसंयुक्तमस्तमेगतिलक्षणां ॥ १० ॥ स्वमस्तविधंप्राणाविमुवतश्चराचर ॥ स्वरात्परतरदेवीनामथात्वावजासने ॥ १ ॥ निरि
क्षितव्ययत्वेन यदाप्रत्यूषकालत ॥ कालायवन्नुनाथोयंकर्मकुर्वतियोगिणां ॥ २ ॥ श्रुत्वा रंगुल्लकोमध्यां गल्पोनाशाप्रतद्य
वदनेप्रातकोप्राक्गलीसंधेभंत्रयो ॥ ३ ॥ अस्माभूतपृथीव्याधीतत्वज्ञानेभवेद्भूमा ॥ पीतस्वतहृणोऽपामेविदुभिनीरुपा ॥

देछन २ कान २ आषा २ नाक १ मुख १ इह्यारहमाक्रमेसेगाअंगुलालेथुनीप्राणायामकनगदेछन ॥ ३ ॥ यस्तोप्राणायाम
गर्भयोगिकनक्रमेलेगरीमुखकामधेकाविषे षड्मुखीमुकुलेगिरिपृथिकोपहेलो जलकोखित तेजकोअहणभनालेरातावायुको
श्यामभनालेकालोआकाशकोविन्दुजस्तोभनालेठिरिविया योसवेपंचतत्त्वकापांचवर्णकोज्ञानतस्कनहोइजाछन ॥ ४ ॥

स्वः ८॥
१२॥

रूपेणमाहेत्यादिनिश्चासविषेहेतुंरतिपंचतत्त्वकाआकाशकोषमाणापनिजान्दृष्टुंभनीतत्त्वभेदगर्णविचक्षणहस्तलेकदिगयाकाछन्॥५॥ पृथ्वी
चापाद्येरेचारकना जलहसियाहे अर्द्धचक्राकार तेजत्रीकोणावायु चाहुलाहेवर्जलाकार आकाश सवगष्टाभयाकोविदुस्वरूपाकारभ
याकोछन् इतत्त्वलक्षणाको शपसकार भनिजानुपदेछ॥६॥ मध्यभागमापृथ्वीरह्याकोछ हृदयउधोगामिमाजलछ उभोगामितलतिर तेजछ
वायुतत्त्वतेछोटेढावहछ चक्रमाकाविस्वमाआकाशतत्त्वहछ भनालेसूक्ष्मणाकामध्येमा आकाशछन् भनीविचारलेजानुपदेछन्॥७॥

रूपेणनसमालोका तत्रश्वासचनिक्षियेत्॥ आकाशविजानियान्तत्त्वभेदेविचक्षणाम्॥५॥ चतुरश्रचार्द्धचन्द्रत्रिकोणवर्जलंस्मृतं विंदु
भिन्नभोजयसाकारे तत्त्वलक्षणाम्॥६॥ मध्यपृथ्विमध्यश्चापश्चार्द्धवहतिचानले॥ तीर्थवायुप्रवाहश्चनभोवहति संक्रमे॥७॥
आयश्चेतक्षितिपीतरक्तवर्णी इतामेन॥ मारुतोलीनजीभूतमाकाशसर्ववर्णकम्॥८॥ पृथ्वमेवहतेवायु इतियवहतेनल॥ त
तियवहतेभूमिश्चतुर्थेवाहृणां वहेत्॥९॥ स्कन्धश्चस्थितिर्वकिनाभिर्मूलप्रभंजेन॥ जानुर्दशेक्षितितोयापादांस्तमस्तकेनभ॥१०॥
माहेयांमधुरस्वादस्मयनेजलमेवच॥ अतिरिक्तेतेजक्षिणोडम्लआकाशकेतुकेतथा॥११॥ अष्टांगलिवहद्यायु नलंचचतुरंगलं॥
द्वादशंगलमाहेयांषोडशंगलवाहृणाम्॥१२॥

॥गमा
५१२॥

पंचतत्त्वकोवर्णजलकोसेतो पृथ्वीकोपीततेजकोअग्निजस्मारातोवायूकोमेघजस्मा
नीलोआकाशकोसकलवर्णीछ॥८॥ पैलेवायुचल्लु दितियतेजचल्लु तृतीयपृथ्वितत्त्वचल्लुचतुर्थजलतत्त्ववहछ भनीविचारलेजानुपदे ९ इई
संधीभनुकाधकाविषेतेजतत्त्ववहछ नाभीमूलमावायुतत्त्ववहछ इईजाघमापृथ्विरजलतत्त्ववहछ पादांतरमारमस्तकविषेआकाशतत्त्ववह
छ १० मधुरस्वादकोपृथ्विघृजस्तामिठास्वादकोजल अभिलास्वादकोवायू पीरास्वादकोआकाश तितोस्वादकोअग्नियस्तोपंचभूतकापंचस्वाद

इच्छभनीजानु॥१॥ वायुतत्त्वआठअंगुलतेजतत्त्वचारअंगुलपृथ्वितत्त्व १२ अंगुलजलतत्त्वसोहअंगुलवहछ॥ २॥ आकाशतत्त्वउभोवहियामामृत
इच्छ उधोचल्याभन्यागान्तिकनपाडेछ तेथोतेछमेवह्याभन्या उच्चाटनइच्छ मध्यमगारिवह्याभन्यास्तमभनू नछइच्छभनीजानु तदर्थआ
काशतत्त्वजोछसोसर्वत्रमामध्यमभरहछन् भनीविचारगरिजानुपदेछ॥३॥ स्थिरकर्मलाईपृथ्वीतत्त्वचाडाकर्मलाईजलतत्त्वसमभंदा
लिअसुभकर्मलाईतेजतत्त्वमारणाउच्चाटनलाई वायुतत्त्व योगीकोमेवागनीलाईआकाशतत्त्व सुन्यनाडीमासर्वकार्यवर्जितगर्नयस्ता

उईमृत्युरधशान्ति तिर्यमुच्चारनस्तथा॥ मध्येस्तंभविजानियनेमसर्वत्रमध्यमम्॥३॥ पृथिव्यांथिरकर्मणिचरकर्मणिवाहृणे॥ तेजसीस
र्वकर्मणिमारणेाचारेनेनीले॥४॥ वामृतकिंचित्कर्मव्यामभ्यास्याद्योगरावेया॥ शून्योता सर्वकार्यघृणात्रकार्यविचारेणा॥ ५॥
पृथ्वीजलभ्यासिद्धिस्पातमृत्युबंधोक्षयानिले॥ नलश्चनिष्कालसर्वज्ञातव्यातत्त्वभेदिभि॥६॥ चिरलोभेक्षितिसंयोतक्षणेनोय
तत्त्वत॥ हानिस्पावकिवातातानलसे निष्फलंभवेत्॥७॥ पित्तसनेमध्यवाहीहनुयावरध्वतो॥ कवोक्ष्यापथिवावायु स्थिरकाय्येप्र

तत्त्वकोभेदवृद्धिकार्यगने॥४॥ पृथ्वितत्त्वमार जलतत्त्वमागयाकोकार्यसिद्धिइच्छ अग्नितत्त्वविषेगयोभन्यामृत्युइच्छ वायुतत्त्वविषेकार्यगयोभ
न्याक्षयइच्छ आकाशतत्त्वविषेगयाका कार्य निष्फलइच्छभनीतत्त्ववादीभेजानुपदे॥५॥ पृथ्वीतत्त्वमागयाकोकार्यलेचीरकालसममाज
लतत्त्वमागयाकोकार्यले नक्षेरोमाअग्निरवायुतत्त्वमाहानीइच्छ आकाशतत्त्ववस्यामाविष्फलइच्छभनीजानु॥७॥ पृथ्वितत्त्वको पहिलोवायू
यावत्तुठिया रुक्षंशयजोनछन्तिनकननाशगछन् वायुतत्त्वआकाशतत्त्वपृथ्वितत्त्वमारस्याकावायुलेस्थिरभयाकाकार्यविशेषसेवेनासइच्छन्

स्वः ८॥
॥ १३ ॥

उधोवहो भयागुरुको ध्यानगर्जवाठिया छु चडोगमनभयो भया सोह अंगुल सितल सेतो वर्ण यस्तो वायु वस्तु मान्यो जल तत्व हो भनी जानु तस्मात्
भकर्मगर्जवाठिया छु भनी जानु ॥ १॥ आठ नु ज्ञान चडोगमन भयामि चार अंगुल अतिगमि भयाको उधोवहो भया क्रूर कर्मगर्जवाठिया त्वो तेज त
त्वहो भनी जानु ॥ ३० ॥ गमि र सितल भयाको आठ अंगुल भैवहो न्या कृष्ण वर्ण भयाको तेहो भैवहो न्या वायु हवस्तो वायु तत्व हो सोत तत्व मा चो रि
कर्मगर्जवाठिया छु १ जौन सवे वासना भै सवे तत्व का गण वरु छु भया योगी ह हले योग दायक भै अजंवर दिना वायु इच्छु भनी जानु प

अधो वायु गुरु ध्यानं सिद्ध गसितल सित ॥ यः चोडशंगुले वायु सत्रापथ भकर्म कृत ॥ १॥ आवर्तगश्चात्पुष्पाश्च संशामिश्चतुरंगुले
उधोवाहियां कुरुते कर्मकारि सतेयस ॥ ३० ॥ उधोवाहियां कुरुते कर्मकारि सतेयस ॥ ३० ॥ उधोवाहियां कुरुते कर्मकारि सतेयस ॥ ३० ॥
॥ १॥ यश
॥ २॥ पितं चैव चतुर्को नमधुरमधमाश्रितं ॥ योगदं पार्थि
वंतत्वं प्रवाहं द्वादशंगुलं ॥ ३॥ श्वेतमध्यादसंका संश्चादकासा भयोदकम् ॥ नामकृत्वा रूपां तत्वं प्रवाहं द्वादशंगुलं ॥ ४॥ रक्तं त्रेक
राति कं स्यादध्वभाग प्रवाहकम् दीप्ते च तेजस तत्वं प्रवाहं चतुरंगुलम् ॥ ५॥

॥ राम ॥
॥ १३ ॥

मध्यम आश्रय भयाको द्वादशंगुल भै प्रवाह हवस्तो पृथ्वि भोग कन दिना इच्छु ॥ ३॥ सेतो वर्ण भयाको चतुर्माका विवजस्तो मध्य भाग मा र
ह्याको अति मिठो स्वाद सवे प्राणा को रक्षा गन्या सोह अंगुल भैवहो लाला भकन दिना जल तत्व हो भनी जानु पदछ ॥ ४॥ एतो वर्ण त्रिकुणा का
भयाको तितो स्वाद भै उभो भाग मा चार अंगुल भैवहो लाला त्वो तेज तत्व प्रकाश भयाको हो भनी जानु पदछ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥

नीलो वर्ण वतुलाकार भनु वाटुलो अमिलो स्वाद भयाको तेहो गमन भै अश्रित भयाको वायु तत्व हो न्या आठ अंगुल को प्रमारा भैवहो भनी जा
नु ॥ ६॥ सवे वर्ण मा मिलनाले सर्व वर्ण भयाको संपूर्ण स्वाद भयाको यस्तो हो भया अव्यक्त भै संपूर्ण मा पुण्याको मोक्ष कन दिना अरु काम ना दि
कार्य मानि स्फल कन दिना यस्तो आकाश तत्व हो भनी जानु ॥ ७॥ पृथ्वी तत्व भयो जल तत्व भयो इडुई मा शुभ कर्मगर्जमा प्रसन्न छु तेज तत्व
विषे धाठिया मिश्रीत कार्य कार्य का फल को उदय गराउ न्या इच्छु सरु सरु कन आकाश रवा यूद्ध २ तत्व ले गरि कार्य को हनि भै मृत्यु फ

निले च वतुलाकार स्वादास्त्रयी यगाश्चतुर्मा ॥ चपलं माहृतं तत्वं प्रवाहं द्वादशंगुलं स्मृतम् ॥ ६॥ वर्णकालं स्वादु वदं भव्यं कृष्णं सर्वगमित
म् ॥ मोक्षे दन भदंतत्वं सर्वकार्यं पुनि स्फलम् ॥ ७॥ पृथ्वि जलेशु भेन त्वेते जे भिश्च फलोदये ॥ हनि मृत्यु करे ससामुभो बोममाहृतम् ॥ ८॥
आयुर्वे पश्चिमे पृथ्वि तेजश्च दक्षिणे तथा ॥ वायुश्चोत्तरदिग्मे पुमधो कोने गतौ नभः ॥ ९॥ चंद्रपृथ्वि जले स्यातां सूर्य चाग्नी यदा भवेत् ॥
तदा सिद्धि न संदेह सोम्यां सोम्यय कर्मणः ॥ १०॥ लाभ पृथ्वि कृते हि स्यान्नि सायं लाभ कृत् जलम् ॥ वरि मृत्यु क्षती वायु नभस्थानं
दहेत्कचिन् ॥ १॥ जीविते याजे यला भै कृष्ण च धन कर्षणं ॥ मत्रार्थं युद्धे प्रह्वे च गमना गमने तथा ॥ २॥

॥ लकन दिना इच्छ ॥ ५ ॥ जल

तत्व पूर्व दिसा पृथ्वी तत्व पश्चिम दिशा तेज तत्व दक्षिण दिशा वायु तत्व उत्तर दिशा मध्य को रा विषे आकाश तत्व रस्या को छ ॥ ९॥ चतुर्नाडि वि
षे पृथ्वी तत्व रजल तत्व रह छ सूर्य नाडी मा अग्नि तत्व जो रा वा छ तरकन तमे काल विषे अशुभ कार्य मा पनी सिद्धि इच्छ भनी जानु ॥ १०॥ पृ
थ्वी तत्व ले दीन मा जल तत्व ले रातु माला भइ छ अग्नी र पृथ्वी तत्व मा वायु गयो भया मृत्यु इच्छ आकाश तत्व गया दाह इच्छ ॥ ११॥ प्रह्व
काल विषे परदेश गया को आठ छ आई देन तले युद्ध मा जिहार कया इच्छ फेरि मंत्र सिद्धि इच्छ इदेन जिया को छ छे न भनी तले कृषि गर्दा

ख: ८॥
॥ १४ ॥

मालाभङ्गेन धनप्राप्तं दुर्देन भनी यस्ता प्रकारको प्रह्नगर्दाम विचार गरि उन्नरागर्त पर्छ ॥ २ ॥ जलतत्त्व विषे प्रह्नगर्दाम भन्या प्रदेश गर
याको सर्वथा आउछ अरु पनि सर्वे वे सङ्ग प्रह्नवायु तत्वमा प्रह्नगर्दाम भन्या जाहाव स्याको थियो ताहा देषी पनि जाहा परगयो आर
काशतत्त्व अग्नि तत्व विल्यामा प्रह्नगर्दाम भन्या हानि मृत्यु भयो भनी उपदेश गर्नु ॥ ३ ॥ पृथ्वी तत्वमा प्रह्नगर्दाम ले कोहिका मूल भनु ज
रचित्तयाको छ भनि भनु ॥ ४ ॥ स्तै गरिते ज तत्व विषे प्रह्नगर्दाम भन्या जलतत्वमा र्धायु तत्वमा प्रह्नगर्दाम भन्या जीव वित्तयाको छ भनु त

आयाति वरुणोत्तरे तत्रस्थापि भुभक्षतो ॥ प्रयाति वायुतो येन हानि मृत्यु न भन ले ॥ ५ ॥ पृथ्वी व्यामूल चिंत स्या जीव स्य जल वात यो ते
जसिं द्वां तु चिंत स्या दुन्ममाकाशतो वदेत् ॥ ६ ॥ पृथिव्यां वदु पाद स्या दीपदां तोय वायुत ॥ जसी च चनुष्या दान भसी चाद वजित म
॥ ७ ॥ कुजो वरुण विपुथि सौरि राम प्रकिर्तिता ॥ वायु स्थान स्थितो राहु दक्ष सार प्रवाहक ॥ ८ ॥ जल चतुर्बुध पृथिवी गुरु वात सितो नल
वामना डि स्थिता सर्वे सर्व कार्येषु सनिश्चिता ॥ ९ ॥ चन्द्रादिनोपरिते ये यदाराङ्ग गतो जल तदा सौ चलितो जयो स्थानंतर मण्य सिते ॥ १० ॥

॥ राम ॥
॥ १४ ॥

स्तै गरिते ज तत्व विषे प्रह्नगर्दाम भन्या धातु चित्तयाको छ भनु आकाश तत्वमा प्रह्नगर्दाम भन्या केहिकु रचित्तयाको छैन भनि दिनु पर्छ ॥ ११ ॥ सूर्य ना
डीमा अग्नी तत्व र स्या भन्या मंगल ग्रह भनि जानु ॥ पृथ्वी तत्वमा जल तत्व गयो भन्या शनी श्रय ह भनी जानु वायु स्थान मार स्याको राहु जो छ
नोदाहिना सारक न चलाउछ ॥ १२ ॥ चन्द्र सारको जल तत्व जो छ वह स्पति पृथिवी तत्वमा वदु दुर्देन वायु तत्वमा राहु र ह दुर्देन आकाश तत्वमा शनि
श्रर र ह छ ॥ १३ ॥ पृथिवी तत्व चल्यामा प्रह्नगर्दाम भन्या मूल हक्ष को जरो चिन्त नागयो भनी जानु जल तत्वमा जीव चिन्त नागयो भनी जानु

अग्नि तत्वमा धातु चिन्त नागयो भनी उपदेश दिनु आकाश तत्वमा प्रह्नगर्दाम भन्या सुन्य द्वादके हिपनि चिन्त नागयोको छैन भनी भनु
॥ १४ ॥ फेरि पृथ्वी तत्वमा प्रवासी ले प्रह्न पुछोस्ता संन्ताष आनन्द पूर्वक पुस्त भेर मरागु दो होला जल तत्वको कडा जप ठहा गरी कन पृथ्वी
मा आनन्द संगर स्याको होला ते ज तत्वमा र्धायु तत्वमा प्रह्नगर्दाम भन्या न्या प्रवासिक न जो रेल के पभयाको होला भनी उपदेश दिनु पर्छ ॥ १५ ॥
आकाश तत्वमा प्रह्नगर्दाम भन्या नायुक्षय भै मृत्यु भयो भनि दिनु कसो गरि जानो भनु ता चन्द्रमाको अवस्था जानी तत्वको विचार ग

पार्थिवे मूल विज्ञाने जि वे ज्ञानं जले तथा ॥ अजया धातु विज्ञाने वोमि संन्य कि निर्दिसेत् ॥ १६ ॥ तुष्टि पुष्टि रिक्रीडा जय हास्या ध
रातेले ॥ तेजो व्याघ्राश्च शुक्राक्षेयो हं पत्र वासिने ॥ १७ ॥ गतायु मृत्यु राका स्य चन्द्रावस्था प्रकिर्तिता ॥ द्वादशोता प्रयत्नेन ज्ञा
तव्यां देसिके सदा ॥ १८ ॥ पूर्वाय पश्चिमाय स्पं उत्तरा स्यां यथाक्रमे ॥ पृथिव्यादिनी भूतानी वलिष्ठानि च निर्दिसेत् ॥ १९ ॥
पृथिव्या पस्तथा तेजो वायु राका शमि वच ॥ पंच भूतात्मकं देहं ज्ञातव्यां च वरानने ॥ २० ॥ अस्थि मांस त्व चानाडी रोमांचे
वतु पंचमो पृथिवि पंचगुणा प्रोक्ता ब्रह्म ज्ञाने मुभाषितम् ॥ २१ ॥

रि सोह कला चन्द्रमाको वाहकला सूर्यको यत्र पूर्वक जानी
सर्वदा उपदेश गर्नु पर्छ ॥ २२ ॥ पूर्व पश्चिम उत्तर दक्षिण भनी इचार दीशमा यथाक्रम गरियात्रा गर्दामा पृथ्वी आदि चार तत्व पुरा भ
यामा गर्नु ॥ २३ ॥ पृथ्वी जल तत्व तेज वायु आकाश इ पांच भूतात्मक मये देह भयाको देह छ भनी जानु हे वरानने ॥ २४ ॥ हाड भयो मांस भ
या छालाना डि भयो रोम भयो इ पांच जो छन पृथ्वी का गुण देषी न उत्पन्न भयाका हुन ॥ २५ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥

स्तः ६॥

॥१५॥

शुक्रभयोशोशितभयो मुत्ररालकेन भंनुवोसोमजाभयोइया चनो छन जल देवी उत्पन्न भयाकाइनु ॥ ७ ॥ शुधाभंनुभो कतकाभनु
प्यास निद्रा आलस्य कोतित्रपाचगुणा तेजो देवि उत्पन्न भयाकाइनु ॥ ८ ॥ धावन गंध वल संकोच पसारुयती पाचगुणा वायुतत्व देवि उत्पन्न
भयाकाइनु ॥ ९ ॥ राग द्वेष भये लज्जा मोह इयं च गुणा आकाशतत्व देवि उत्पन्न भयाकाइनु भनी ब्रह्मज्ञान माभन्याको छ भनि जान ॥ १० ॥
पृथितत्व का पांच गुणा भयो ॥ १० ॥ जल तत्व का चाली स गुणा ४० तेज तत्व का ३० गुणा वायु तत्व का गुणा २० आकाश तत्व का गुणा १० छ भन्या

शुक्रशोशितमजाच शुत्ररालं च सं च मे ॥ आप पंच गुणा प्रोक्ता ॥ ७ ॥ शुधा त्रिषा तथा निद्रा काति राल स्य मे व च ॥ तेज पंच गुणा
प्रोक्ता ॥ ८ ॥ धावनं वलनं गंधं संकोचं न प्रसारणम् ॥ वायो पंच गुणा प्रोक्ता ॥ ९ ॥ राग द्वेष तथा लज्जा भय मोह न थै व च न
भो पंच गुणा प्रोक्ता ब्रह्म ॥ १० ॥ पृथिव्य पंचासे च त्वारि सदयस्तथा तेजस्वि स द्विजानी यां वायु विंशति दिग्गम ॥ ११ ॥ पा
थिवे चिरकाले चला भश्चापेक्षणा इवेत् ॥ जायते परता ह्युलसिद्ध पाने विनश्यति ॥ १२ ॥ पृथिव्य पंच आप वेदा गुणा स्ते जे हि
वायुव ॥ न भव्ये क गुणा चैव तत्व ज्ञान मिदं भवेत् ॥ १३ ॥ फलारक्त स्फुटी ताचि दारणा निता धरा ॥ ददति सर्व कार्येषु अवस्था स

राम ॥

॥१५॥

जान ॥ १४ ॥ धृष्ट विचार गर्दा पृथित त्व माव छीया छ जल तत्व मा चा डै ला भ हो ला वायु तत्व मा थो रे सात्र कार्य सिद्धि इच्छा अग्नि तत्व मा का
र्य सिद्धि भयापनी ना श हो ला २ पृथिव्या च गुणा छ न जल के चार गुणा तेज के ति न गुणा वायु के डई गुणा आकाश के १ गुणा भनी तत्व
मा जान ॥ ३ ॥ संपूर्ण कार्य विषे जज्ञे जज्ञे अवस्था आ ई छ ते ते ते ते फल कन दिं छ न रक्त वर्ण के पृथिव्य फल को छ भन्या ते फल इच्छ

जज्ञे फिदकार उद्या को छ ई फल इच्छ भनि तले गिरि अरु फल को पनी विचार गरि जान ॥ ४ ॥ धनेष्ट रोहिनि जे छा अनु राधा श्रवणा
अभिजित उत्रा पाछा येति सात नक्षत्र जो छ न पृथिवी तत्व का इनु ॥ ५ ॥ पूर्वा पाछा रेवति अश्लेषा मूल आश्वि उत्र भाडा ज्ञाति भि
षाय नि सात नक्षत्र जो छ न जल तत्व का इनु ॥ ६ ॥ भरणी कृत्तिका पुष्य मघा पूर्व फाल्गुनि पूर्व भाद्र स्वाति यति नक्षत्र हे प्रिये ते
जन तत्व का इनु ॥ ७ ॥ विशाखा उत्र फाल्गुनि हस्ता चित्रा पुनर्वसु अश्विनि मृगशिरा येति सात नक्षत्र वायु तत्व का इनु ॥ ८ ॥ जे न

धनेष्ट रोहिनी ज्येष्ठा नराधा श्रवणा तथा ॥ अभिजित् उत्रा पाछा मृधिन त्वं मुदा हतम् ॥ ५ ॥ पूर्वा पाछा तथा श्लेषा मूल
भाद्र च रेवति ॥ उत्रा भाद्रव तो येन त्वं संत भिषा प्रिये ॥ ६ ॥ भरणी कृत्तिका पुष्य मघा पूर्वा च फाल्गुनि ॥ पूर्वा भाद्र पदा स्वा
तिते जत त्वमिति प्रिये ॥ ७ ॥ विशाखा उत्र फाल्गुनी हस्ता चित्रा पुनर्वसु ॥ अश्विनि मृगशिरा ये च वायु तत्व मुदा हतम् ८
वहन्नि डि स्थितो इतो यत्पुंश्चति शुभो शुभम् ॥ न त्सर्वं सिद्धि मायाति शुभं शुभं न शंसय ॥ ९ ॥ ततो रामो जयं प्रोप्ते सुतं
च धनं जय ॥ कोरवादि ह ता स वे सुदेन त्वे विपर्ययम् ॥ १० ॥

डीव हं छति नाडी ति रव सी शुभा शुभ को प्रह्न गयो भन्या संपूर्ण
कार्य को सिद्धि इच्छ न तले शुभ नाडि ति रव सिको हि इत प्रह्न उछे स कार्य पनी शुभे छ ॥ ११ ॥ तले गिरि श्री राम च छ ले पुछ मा जय पा
या तले गिरि अर्जुन पुछ मा जित्या त दथ सो हिन त्व विपरित इना ले कोर वह ह को पुछ विषे स हार इदा भया ॥ १२ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

॥ स्वः दः ॥
॥ १७ ॥

हिडदामा २४ अंगुल प्राणको गति इच्छ ॥ धाउदामा ४२ अंगुल मेथुनगर्दामा ६५ अंगुल सुन्दामा ७ अंगुल प्राणको गति इच्छ भनी जान ॥ ८ ॥ हे दे
वीयो प्राणको गति स्वभावले भन्या १२ अंगुल मात्र इच्छ ॥ पादा बोल्दा १८ अंगुलको गति इच्छ ॥ १९ ॥ १ अंगुल प्राणको गति घटो भन्या तो
प्राणको आनन्द गति इच्छ अर्थात् निष्कामना इच्छ ॥ २ ॥ अंगुल घटनाले रुदयमाजीवकन आनन्द पाउँछ ३ अंगुल घटनाले कवी भनुन
त्वशक्ति तस्कन होई जाँछ ॥ १० ॥ ४ अंगुल प्राणको गति घटो भन्या तस्कन वा गति इच्छ ५ अंगुल घटनाले तस्कन डर दृष्टि इच्छ ६ अंगुल घ

गमने तु चतुर्विधाने त्रवेदासु धावने ॥ मेथुनं पंचसृष्टिचसयने च संप्रांगुल ॥ ८ ॥ प्राणस्य तु गतिर्देवी सोभावाद्वा दशांगुलम् ॥ भोज
ने च वने श्वेद गतिमस्तादशांगुलम् ॥ ९ ॥ यं कांगुलं कृता पुन्या प्राणानिष्कामना मता ॥ आनन्दसुखितियस्य कविमस्तु नित्यक ॥ १० ॥
वाचा सिद्धिचतुर्थे च दुरदृष्टिपंचमे ॥ षष्ठे वाकासगमने चण्डवेगश्च सप्तमे ॥ ११ ॥ अष्टमे सिद्धियच्छेन वने निधूयानव ॥ दशमूर्ति
श्च छात्रानां श्रद्धां कत ॥ १२ ॥ द्वादशे हंसचारश्च गंगामृतरमविवेन ॥ आनवाये प्राणपुर्ण ॥ कस्य भोक्षे च भोजने ॥ १३ ॥ यन्त्राडीवह
ने चांगतस्यैवादिदेवता ॥ तन्मुषादिदिशान्तेषां सर्वकार्यफलप्रदा ॥ १४ ॥

गजस्तो होई जाछ ॥ १५ ॥ आठ अंगुल घटनाले अष्टसिद्धि प्राप्ति इच्छ १६ अंगुल प्रमारा प्राणको गति घटनाले नवनिधि प्राप्ति इच्छ दश अंगुल
घटनाले दश अवतार होला १७ अंगुल घटनाले छात्रा अष्टसिद्धि इच्छ १८ ॥ १९ अंगुलको संचार घटो भन्या गंगास्वरूपी अमृतकन पिउँछ न
षट्षि विद्या सम्प्राणपुर्ण भेना कमा प्राण गयाता तस्कन भक्ष भोक्ष्नादि भोक्ष्यासके हिचाहि देन ॥ ३ ॥ यत्ता प्रकारको प्राण विधिकन
कस्या सवे कार्यको फल कन दिन्या यो प्राण विधिकन ता गुरुवाक्यले मात्र जानि छ अहकोटि विद्या शास्त्र पट्यापनी जानी देन ॥ ४ ॥

॥ राम ॥
॥ १७ ॥

व्याहान चतुर्मावहोस मध्याह्न रात्रिमा श्रीसूर्यवहोस्ता अथवा मध्याह्नै दिनमा चतुर्मावहोस वढीयाछ भनी जान ॥ ५ ॥ इरदेशमा युद्ध गर्ने जादा च
तुर्मा समीप युद्धमा सूर्यवढीयाछ भनी कहियाकोछ ॥ ६ ॥ जो ननाडीमा जिवछ त्ये पयः अगाडी गया सिद्धि छ जात्राको आरभ गर्दा न
गरादिमा प्रवेश गर्दा तस्ते सकल शुभकार्य लाई चतुस्वरवारमा सिद्धि ॥ ७ ॥ अयन सकृत्तिको दिन सूर्य आप्रान्त चले युक्त भवहो
स्तो जो छ योगेले मात्र पुरुष लाई वहेछ तेस्ले संपूर्ण शत्रुकर्तृजित निविघ्न भेष सलोक विषे भाग्यमानिन्छ ॥ ८ ॥ शिवली जिवको रक्षा इ

स्वेषा प्राणविधिप्रोक्ता सर्वकार्यफलप्रदा ज्ञायते गुरुवाक्येन न विद्याशस्त्रकोटिभि ॥ ४ ॥ प्रातः च त्वा रिसायां यदि देवानलभ्यते ॥ म
ध्याना मध्याह्नश्च परतस्तौ प्रवर्तते ॥ ५ ॥ दुरयुद्धे जयो चतुसमासेन दिवाकर ॥ पुनीडीगतपादेन सर्वसिद्धिप्रजायते ॥ ६ ॥ यात्रारं
भे विवाहे च प्रवेष्टानगरादिके ॥ शुभकार्येषु सर्वेषु चतुवारप्रसस्यते ॥ ७ ॥ अयनं तिथि वारेण शश्वि ययतत्वेन युक्ते ॥ यदि वहतिक
चिह्नैव योगेन पुंसाम् ॥ ८ ॥ राजयेति रिपुसैन्यस्तं भमात्रस्वरेण प्रभवती च ॥ न च विघ्नकेशव इषामिलोक ॥ शिवं रक्षजीवं रक्षाजी
वोग्रे परिधाय च ॥ जिवोजयति यो युद्धे जीवोजयति मेदिनि ॥ ९ ॥

त्प्राजयदिन्या इच्छ ॥ १० ॥ जात्रामारशान्तिकर्मविषे पृथ्वीतत्त्व जलतत्त्व वीषे वढीयाछ वायुतत्त्व अग्नितत्त्व अशुभकार्य गर्ना लाई वढीयाछ
भनी कहियाकोछ ॥ २० ॥ जीविले शास्त्रकनवाधनु जीविली कन प्रकाश गर्नु युद्धविषे जीविले शास्त्र प्रहार गरे ता सर्वथा तेस्को जित वा जिन्छ
॥ ५ ॥ प्राणवायुकन उभो धेचि हाति घोडा मा सवार हुदा सन्मुषपावदियो भन्या तस्को संपूर्ण कार्य हरु साधिन्छ ॥ २ ॥ अ पूर्ण सारम

सू. द. ॥
४१८४

ननु नदीमालाङ्गनं यथोभयाश्रुदेवीमृत्युहोलापुर्णस्वरमालाङ्गीगयोभया. संपूर्णपृथ्वीआक्रुहोर्दजाह्वनीकहीयाकोछ ॥ ३ ॥ जौनार
नाडिजौनाङ्गमावहंछतसअंगमादेवतारहंछ तिकनविदिसापनिसमुहंछ संपूर्णकार्यमाफलकनीदियाहंछ ॥ ४ ॥ अधिमुद्राकनमूर्तप
छियुद्धगर्नलागनु संपूर्णमुद्राजस्त्रगयाकोछ तस्कनमिद्धिहवेनभयासेदेहकतिपनिनगनु ॥ ५ ॥ चउनाडीवहोस अथवासूर्यनाडीवहोसा
यनीयुद्धगर्नकोकामनागरिशत्रुसमुषडनआयोभया. तस्कालमातत्तवायूकनविचारगरितिशत्रुप्रतिमुन्यनाडीदिनुरे तस्काकाल

मूमौजलेचकर्तवांगवर्णशान्तिकर्मसु ॥ वनौवायुप्रदिप्रेषुयपुननोभवेद्यपि ॥ २० ॥ जीवेनशखवियधंजीवेनैवाप्रकाशयत् ॥ जीवन
प्रदियुद्धयुद्धनयति सर्वथा ॥ १ ॥ आकृषेप्राणपवनसमागहो. तवाहनम् ॥ शमन्तेपदं दशासर्वकार्यानि साधयत् ॥ २ ॥ अपू
रोशत्रुनामृत्युपुर्णवश्वले तथा ॥ कुरुतेपुर्णतत्त्वस्थोजयतेकोवसुधरा ॥ ३ ॥ यन्नाडीवहतेचागतस्पनैवादिदेवता ॥ तमुषादि
दिशांतेषां सर्वकार्यफलप्रदा ॥ ४ ॥ आदौतुरुयतेमुद्रा. पश्चादुर्दसमाचरेत् ॥ सर्वमुद्राकृतायेनतेषांसिद्धिनसंशय ॥ ५ ॥
चक्रप्रवाहचसूर्यभयसमायांतिचयोद्धकामा ॥ ६ ॥ समिरनस्तत्त्वविदायपिताया. सुन्यनाशानिप्रकालहृष्टं ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥
अवस्पन्देधिरहंदैन ॥ ११ ॥ जौनदिसामावायुवहंछ तौदिसालियुद्धगर्नलागयोभया. तस्काचउजावस्तपनीजित्तिहं यस्मासंदेहहैन ॥ १२ ॥ जौ
ननाडीमावायुवहंछ सौअंगमाप्राणारहंछ तसैअंगकानाडीसमाई युद्धगर्नगयोभया इन्द्रआवस्तपनीजित्तिहं ॥ १३ ॥ जौनअंगलेशस्त्र
प्रहारगर्नुहं तसैअंगकोवायुपुर्णनिरोधगरियुद्धगरोस्ताकस्तेवलियाशत्रुभयायनी आक्रैजिवाजित्तिहं ॥ १४ ॥ अंगुष्ठतर्जनीवजाई तस्तेपा
दांगुष्ठाकोशब्दध्वनीगरेर युद्धकार्यगर्नगयोभयालाघौयोधाआयातपनी आक्रैजीतवाजित्तिहं ॥ १५ ॥ चउमाकारसूर्यकाविच

राम
१८

मावायुरस्याकाबेलाभावडुतेदिनभयाकादुतलेप्रह्वगोष्टात्योयदेसितरिहंनुभनीदिनुयहं ॥ १ ॥ स्वासकोप्रवाहइत्यावेलामा. का
र्यकोइच्छोगरिइतलेबोलास्ता. तस्काकार्यसिद्धिहंनुभंनु स्वासनीकसत्यावेलामाप्रह्वगयाभयाकार्यकोसिद्धिइत्याहंनुभ
नीदिनुयहं ॥ २ ॥ लाभआदिगयाकाकार्यहंनुजोछ सौप्रह्वमयोभया. त्याकार्यसिद्धिहंनुभनु तस्तेसुन्यनाडीमाप्रह्वगयो
भयाकार्यपनीभूनेछ भनिकहिदिनुयहं ॥ ३ ॥ पुरुसलाईदक्षेणनाडीखिलाईवामनाडीवछियाछ. युद्धकालमाकुंभकेवछियाछ
इतिननाडीका. तिनेगतीछ ४ हकारकोरसकारकोभदनजामि सारज्ञानिकसोगरिहंनु सौ. हंसपदलेगरिसदासर्वदाकालजी

यंदिसावहेतेवायुयुद्धं तदिसिदापयत् ॥ जयेतेचनसंदेहशक्तेपियदिचाग्रत् ॥ ५ ॥ यन्त्रप्रावहेत्यायुस्तसंगप्रणयेवच ॥ आकृषे
गच्छेत्कर्णतजयतेचपुर्देरम् ॥ ६ ॥ प्रतिपक्षप्रहारिभ्योपुर्णयोगमिरक्ष्यते ॥ नतस्परिषुभिश्चक्तिवरिहरिपुहेतवे ॥ ७ ॥ अंगुष्ठत
र्जनीयस्पदादांगुष्ठस्तथाध्वनि ॥ युद्धकार्यचकर्तवलक्षयोधाजयाभवेत् ॥ ८ ॥ निमाकरेखोवारि. मध्ययस्येससिरते ॥ स्थितारक्षा
दिगंतानिजयाकंसोसदानग ॥ ९ ॥ स्वासप्रवसकालेन. दुतो जल्पतिवाछितम् ॥ तस्यर्थसिद्धिमायातिनिर्गमेववसुन्दरि ॥ १० ॥
लाभादिन्यपिकार्यानि ॥ प्रह्वानिकिर्तितान्यपि ॥ जीवविशतिशिघ्रेति. हनिर्निभूयेमेभवेत् ॥ ११ ॥ नरदक्षास्वकियाचिखियवा
माप्रसस्यते ॥ कुंभकेयुद्धकालचत्रयानाडीत्रयागति ॥ १२ ॥ हकारस्यसकारस्य. विनाभेदस्वरकथम्. साहंसपदेनेजीवाजप

वलेनीपरस्याको. कसोगरिजानिहं ॥ १३ ॥ सुन्येअंगपरगरिप्राणभयाकोअंग. कोरक्षागनेरजयइहंनु जीवअंगअधिगयोभया. घातमाप्राप्रहो
त्तातदर्थसुन्येअंगलेगरिस्थाकनगनु ॥ १४ ॥ वामनाडीविषहवसअथवादक्षनाडीविषहवस. प्रह्वगरोष्टाकाकामनाशहवेनभनिना

॥ १५ ॥
॥ १६ ॥
॥ १७ ॥
॥ १८ ॥

न ॥ ७ ॥ सुन्यनाडीमाप्रहगया घाटभयाकोदेपिछ प्रहपुछदामा पृथिवितत्वमा शरिरकोउत्तरमाघाउलाग्याकोछभन जलतत्वमापा
वमाघावलाग्याकोछभन वायुतत्वमाकरस्थानमाघावलाग्याकोछभन ॥ ८ ॥ आकाशतत्वमापुछेमाशिरमाघाउभयाकोछभनीभन
पंचयस्ताप्रकारलेयाघावकेनिर्नयजोछसोरसाखिविषेकरियाकेविचारगरिजानुपछे ॥ ९ ॥ युद्धमाकस्कोजयहोलाभनीपुर्णसोरमा
साखिविषेकरियाकेविचार वसिप्रहगयोभन्या ॥ १० ॥ माजस्कोप्रहअधिछ अगादिवाक्यसिद्धिछ पछिसोधन्याहाछ भन सुन्येना

श्रुत्यांगपरतकृत्वा प्रयोगेगोपयज्जय ॥ जीवांगेघातमाप्रेतिश्रुत्यांगेरक्षेतेसदा ॥ ११ ॥ वामेमायादिवादक्षेयतीपृष्ठकप्रति
पुर्णघातोनजायतश्रुत्यघातेविनिदिसेत ॥ १२ ॥ भूतत्वेनातरेघातपदस्थानावजाभवेत ॥ उरुस्थानेगिनतत्वेनकरस्थानेचवायु
ना ॥ १३ ॥ शिरस्थेवामतत्वेनजातघातनिर्नयेम् ॥ पदपंचविधाघात सारशाखेप्रकाशित ॥ १४ ॥ युद्धद्वयेकतेपुष्टे पूर्ण
प्रथमवोजये ॥ रिक्तेचैवद्वितियायांयदिभवतिनान्यथा ॥ १५ ॥ पूर्णनाडीगतेपुष्टेश्रुत्यांगमतदग्रत ॥ सुन्यस्थानेकतेशत्रू
मृत्यतेनात्रशंसय ॥ १६ ॥ वामेचारेसमेनाम यस्यतस्पजयोभवेत ॥ पुष्टतोदक्षिणभागे विजयेविषमाश्र ॥ १७ ॥ ॥ ॥

॥ राम ॥
॥ १९ ॥

दिमावसिप्रहगयोभन्यापनीअधिलेकोजयइछभन ॥ १८ ॥ पूर्णनाडिचारिकनश्रुत्यअंगशत्रुकाअंगाडीसानुरत्योश्रुत्येस्थानमापर
याकोजोछन मृत्युकनप्राप्तिछनसमासदेहछन ॥ १९ ॥ वामभागमावसर समस्तरमाजस्कोप्रहगरोस्ततत्कालमातस्कोजयइछभनि
दिन प्रहकर्तालेदक्षिणभागमावसरविषमअक्षरपरिप्रहगयोभन्यातेकालकातेस्कोअवस्थविजयहोलाभनिजानुपछे ॥ २० ॥

चक्रसोरमाप्रहकर्तालेप्रहगयोभन्यातत्कालमाचक्रमाकोध्यानगरिआक्रेस्थानमारहन्वाछ युद्धकृत्वाछेनभन सूर्यनाडीमावस्तीपृ
ष्ठकलेप्रहगरोस्ततिनहरुकालडाईरहन्वाछेनभनीकहिदिनु ॥ २१ ॥ युद्धकोप्रहपुछदामा पृथिवितत्वमावरोवरइण्डयुद्धकृत्वाछभन
जलतत्वमाप्रहकर्तालेजस्कोप्रहगयोउमेकोवाजिकहिदिनु तेजतत्वमावेरिभागिजालाभन वायुतत्वमाआकाशतत्वमाभया
भन्या त्याशत्रूकोमृत्युइछभनीकहिदिनु ॥ २२ ॥ प्रहकालकाविषेप्राणावायूकागतिकेहिमिलेनभन्या यत्रगदीजानीजनलेकालविसर

यदापुष्टतिचक्रस्यात तदासेस्थानमादिसेत ॥ यस्यशदानसूर्यस्य तदाजानिहविग्रहम् ॥ २३ ॥ पार्थिवेचसमंयुद्धेसिद्धिर्मवीतवा
रुणे ॥ युद्धेतेजवेरिभंगोमृत्युवायुनभस्यपि ॥ २४ ॥ निमित्तकंपमादोभूयदाजायतेनिल ॥ पृष्ठकार्यतदाकुर्याबुद्धयत्नेनबुद्धिमान्
॥ २५ ॥ निश्चलाधारणोक्त्वापुन्यहस्तनिपातयोत् ॥ पुर्णगेपुष्टहतनश्रुत्यवातफलंलभेत् ॥ २६ ॥ तिष्ठतिपरिसत्वाणांप्राणमायत्रजन्म
मे मनोभंगमकुर्यानसर्वकार्यशुजिविते ॥ २७ ॥ जिवेनस्थापयद्यायुजीवेनरभयत्पुनः जीवेनकृत्यतेनित्यंयुतेजयतिसर्वदा ॥ २८ ॥

यकोयत्रगर्त ॥ २९ ॥ कलायत्रभन्या निश्चलहठाशतधारणागरिहातमाफललीफुल्हातदेपिनुषमाईन सुन्यरपुर्णमाजुनीतरषसछसोई
माफिकपुर्णकृत्वा सुन्यकृत्वाभन ॥ ३० ॥ वस्त्रमाउठनामाप्राणावायुमनआक्रान्तिश्रयेमानु योमनकबजस्त्रभंगगयाकोछेनभन्या त
स्कोसेपुर्णकार्यविषाजिवकाधारणइछ ॥ ३१ ॥ जीविलेवायूकास्थापनाइछ जीविलेअभयहाईजाछ जस्त्रजीवसेग्रीडागछभन्या यावेवहा
रदेषिसर्वदाजयइदेजाला सदेहछेन ॥ ३२ ॥

॥ स्व. द. ॥
॥ २० ॥

तस्मात्संज्ञानीकन नद्यारकालकोभय नशास्त्रादिकोभय नपर्वतकोभय नग्राष्ट्रदिजनकोभय नशत्रकोभय यस्तोकेहिछैनसुन्यस्थान
विषेवासगर्गपुरुषकन कसेकोभयनभैनिर्भयहोईजाछ ॥५०॥ सारज्ञानवलकाअगाडिमाअरुकोटिप्रकारकायुक्तिजानियाकोहव
स्तापनीनिष्फलभैकनसारज्ञानकोवलइछ यस्कारगा यस्त्राकपरलोकइवेमा सारज्ञानवंगवरकेहिछैन ॥१॥ कोहिका दशशत
अयुत लाखसिनाहवस्तापनी तस्ससयकोटीइडुकाफैजहवस्तापनी कोटिगुगालेज्यादा सारज्ञानकोवलइछ भनीपरमेश्वरलेआज्ञाग

नकालविविधधोर नशास्त्रंनवयंनगा ॥ नशत्रौर्वाघुचौराणिभुन्यस्थानेसितंक्षयं ॥५०॥ सारज्ञानेवलादग्रिफलंचकोटीधा
भवेत् ॥ इहलोकेपरचव सारज्ञानिचसर्वदा ॥१॥ दसशतगुगालक्षदशादीपंचलक्षचित् सतचतसुरेन्द्राणांवलंकोटिगुगंभवेत् ॥२॥
श्रीदेववाच ॥ परस्परंमनुष्याणां युद्धं प्रोक्तं जयस्तथा ॥ यमयुद्धं समुत्पन्नं मनुष्यानां कथं जयत ॥३॥ श्रीश्वरोवाच ॥ ध्यायतेवा
स्थितेजिवेजुह्याजीवसंगमे ॥ अष्टसिद्धिर्भवतिस्प महालाभोजयस्तथा ॥४॥ निराकारात्समुत्पन्नं साकारं सकलं जगत् ॥ न
त्साकारं निराकारं ज्ञानं भवति नमयम् ॥५॥

॥ रामा ॥
॥ २० ॥

दीदेवीवितिगर्दिभयीन् ॥२॥ हेभगवानपरस्परमनुष्यहरुकोयुद्धपनीकहतुभयो
तस्सैजयविजयकोज्ञानपनीकहतुभयोअवमनुष्यहरुलाईयमयुद्धप्राप्तभैरहेछ त्योयुद्धविषेकसोगारियाउपायलेमनुष्यहरुकोजयइछ
आज्ञाहवम् ॥३॥ परमेश्वरआज्ञागछन् स्थिरजिवरूपिदेवताकोध्यानरूपिसंगमविषेत्याजीवकनहामगयोभन्यातस्कनअष्टसिद्धिसहित
महालाभभयोजयभयो संपूर्णहोईजाछ ॥४॥ आकारनभयाकाइनालेनीराकारनामभयाकोतस्सैविनुत्पन्नभयाकोयोसंपूर्णजोछन्सो
शाकारभैदेवीयाकोछ त्योशाकारभैरह्याकोजगत्कननिराकारैहोभनीजायोभन्यातस्सैजानभयाकोतस्सैकनइछ अर्कोलाईइदन ॥५॥ ॐ

इति श्रीशिवोमा संवादोक्तयुद्धप्रकरणानाम श्लोकभाषातृतीयप्रकरणम् ॥३॥ पुनर्वारदेविवितिगर्छन् ॥ हेमहेश्वरनरयुद्धरयमयुद्धतपा
ईलेमकनकहतुभयो यस्कालीविषेअवदेवताहरुकनवश्यइत्याज्ञानकहतुहवम् ॥१॥ परमेश्वरआज्ञागछन् ॥ हेदेवीचन्द्रसूर्यलेआक
षणगरिजिवमंडलविषिस्थापनागयोभन्याजन्मादेवीमरगान्तकेआनन्दभैवसइछभनितपोधनहरुलेकहिगयाकोछ ॥२॥ जीवैलेजीवला
इग्रहनकनगरिजोजीवैलेजीवैलाईजीवोभन्यानेस्ताजीवकास्थानविषेगयाकोजीवजोछ हृदभयाकोहवस्तापनीवालेषेजस्तोहोईजाछ ॥३॥

अथवासिकर्म ॥ श्रीदेववाच ॥ नरयुद्धंयमयुद्धंत्वयाप्रोक्तं महेश्वरम् ॥ इदं निदेवभावानिवसीकराकंवदा ॥१॥ श्रीश्वरोवाच ॥ च
न्द्रसूर्यो नचाक्षुषस्थापयज्जीवमंडले ॥ आज्ञां नमस्वगा राम कथितोयतपोधने ॥२॥ जीवनगृह्यतेजीवो जीवेवस्पृशदायते
जीवेस्थानेगतोजीवो बालाजीवोत्रकारक ॥३॥ रात्रंतयामवेलायांप्रसुप्तेकामिनिजले ॥ वस्त्रजिवेपिवेद्यसुवालाप्राणहरोनर
४ अष्टाक्षरंजीवित्वातु तस्मिन्कालेगतिंशति ॥ तत्क्षणादियतेचन्द्रो मोहमानंतिकामिनि ॥५॥ ध्यायतेवाप्रसंगेवा युवत्यालिगि
नेपिवाय सुखं ॥ आपिवेश्वरसममेमकरेध्वज ॥६॥ शिवमालिगितेवाज्ञापसंगेदक्षिणेपिवा ॥ तत्क्षणादामयधल

मायाकोमिनिमत्तम् ॥२॥

रातकोतेश्राप्रहरका वामभागमासुतिरह्याकाकामिनिहरुलाईबुझजीवजश्रेपियाकोछतेस्सैकोनअस्त्रिहवस्तापनीआकषणगनसकछन्
४ आठक्षरमंत्रजपीजस्कालमाअस्त्रिसितेजाईतस्सैक्षणाचाचन्द्रनाडीदियोभन्या त्योअस्त्रिकनआक्रावसमारहछन् ॥५॥ सुन्दामाभयोप्रस
गमाभयो वातस्सैयुवतिसंगआलिगनागनीमाभयो जोनपुरुषलेचन्द्रसूर्यपियोभन्या त्योकामदेवस्वरूपहोईजाछ ॥६॥ शक्तिशिवकन
आलिगनागन्याकावेलामाअस्त्रिप्रसंगगनालाईतस्सैक्षणाचादक्षिणासोदिप्रसंगगयोभन्यातस्कनमोहगनसकछ ॥७॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ

॥ स्वः दः ॥
॥ २१ ॥

७।९।३।४।५।६।७।८।९।१०।११।१२।१३।१४।१५।१६।१७।१८।१९।२०।२१।२२।२३।२४।२५।२६।२७।२८।२९।३०।३१।३२।३३।३४।३५।३६।३७।३८।३९।४०।४१।४२।४३।४४।४५।४६।४७।४८।४९।५०।५१।५२।५३।५४।५५।५६।५७।५८।५९।६०।६१।६२।६३।६४।६५।६६।६७।६८।६९।७०।७१।७२।७३।७४।७५।७६।७७।७८।७९।८०।८१।८२।८३।८४।८५।८६।८७।८८।८९।९०।९१।९२।९३।९४।९५।९६।९७।९८।९९।१००।

सप्तनवत्रयोवारान्तं यस्तु सूर्यसंगमं चतुर्दशतुर्यषडं कृत्वा वश्यं भवति कामिनि ॥ ८ ॥ सूर्यचन्द्रसमाकृषे सर्वकामाधरोस्तथा ॥ म
हापद्मे मुखं पृष्ठा वश्यं भवति कामिनि ॥ ९ ॥ आधारा मिति पद्मस्य यावन्निडावसंगता ॥ पश्चाज्जाग्रतवेलायांचोस्येत गलचक्षुषे ॥ १० ॥
अनेन विधिना कर्माणि च स्पष्टं सर्वकामिनि ॥ इदं यवनवं यस्मिनीत्याज्ञा परमेश्वरि ॥ ११ ॥ इति श्रीशिवो मासं वा देवकन वप्रकारां चि
तपवनविजय वश्यं प्रकरणानामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ अतु काल भवो नारि पंचमोऽहियदा भवेत् ॥ सूर्यचन्द्रमसौ र्यज सेवनात्पुत्रसभ
व ॥ १ ॥ संखली गवांडुधं पृथिव्या वहते सदा ॥ भर्तुर्ये च हवाक्य ददेहि त्रिमीरेव च ॥ २ ॥ अतु स्नात्वा पिबे नारि अतु दानं च योजयेत्
रूपवंत्मा संपन्नो नरि सिंह प्रसूयते ॥ ३ ॥

रुलाई कहनु छैन यो मेरो वचन छ ११ इत्यवश्यं प्रकरणानामभाषायांचतुर्थप्रकरणं ॥ ४ ॥ अ
थ गर्भप्रकरणम् ॥ अतु कायाचौ दिन भयामास्त्री को चतुर्नाडी पुरुषको सूर्ये नाडी संयोगगिरि अतु दान देवस्त अवस्य पुत्रहवस्य यस्मा संदेह
छैन ॥ १ ॥ राखवली पुष्पि वरि १ गाई को दुद २ पृथिवी तत्त्व भयामाया २ थोक हात मालिक न आप्रण पुरुषका अगाडि वसिहस्वामि मलाई अतु
दान देउ भनी ३ फेरा वलि अतु दान लियो भन्या अवस्य नरि सिंह जस्तो पुत्र भन्नाले नर मध्ये को सिंह जस्तो वलियो सुन्दर रूप लेयुक्त भयाको अतु सुदको

स्मान्मयापि छिन्ना विधिपिडा अतु दाना स्या अवस्य
नस्तीकोषमा जन्म होला ॥ २ ॥

॥ रामा ॥
॥ २१ ॥

सुक्ष्मनाडी विषे सूर्ये ले संग भयामा अतु दान को योजना भयो भन्या अति दुवलो अंगहि न भयाको पुत्र जन्म हवस ॥ ४ ॥ विषमादि गरि रातु दि
न विषे सूर्ये विषमा अंगमा हवस फेरि चन्द्रमा दोश्राने श्री विषे गयामा अतु दान को याजना गरावस्त त्यास्त्री पुत्र वीतं छ यस्मा संदेह
छैन ॥ ५ ॥ अतु को आरंभ हुदा विषे पुरुषलाई सूर्ये खिलाई चन्द्रमा यस्ता कर्म जो गले गरि अतु दान दि यनो भन्या नेस्कन देव डंडला
गदछ भनि यस्ता जानु ॥ ६ ॥ अतु दान को आरंभ हुदा मा पुरुषलाई सूर्ये खिलाई चन्द्रमा यस्ता प्रकारे गरि स्त्री पुरुष संग प्राप्ति भ

सुधारा श्रुयं गंधीन अतु दानं नु योजयत् ॥ अंगहि नं पुमां न्या सुजायते कृषविग्रह ॥ ४ ॥ विषमा के दिवारा वी विषमा के पिनाधि
य ॥ चतुर्नवग्नितत्त्व पुवध्या पुत्र मवा पुयात् ॥ ५ ॥ अतु वार भार वि पुसां स्त्री यो नैव सुधाकर ॥ उभयो संग म प्राप्ति वध्या पुत्र
समा पुयात् ॥ ६ ॥ चतुर्नाडि वहे प्रह्मि गभे कन्या तदा भवेत् ॥ सुयं भवेत् पुत्रो द्योय गभो विहस्यते ॥ ७ ॥ पृथिवी जले पुत्रो
कन्य कान्ते प्रभंजने ॥ तेजसि गर्भया तस्या न भस्य पि न पुंशक ॥ ८ ॥ चतुर्दश पुरुष श्रुयं मध्यभागे न पुंशक ॥ गर्भ प्रह्म य
दाइत पुर्ण पुत्र प्रजायते ॥ १० ॥ श्रुयं श्रुयं युगे युगं गर्भया तश्च शक्रमे ॥ सूर्ये भागे कृते पुत्र चतु वारं तु कन्यका ॥ ११ ॥

या भन्या वा मिहवस्ता पनी पुत्रवती होला यस्मा संदेह नगने ॥ १ ॥ गर्भको प्रह्न गयो भन्या चतुर्नाडी वस्या का वेला मा भयो भन्या पुत्री
भन्य सूर्ये नाडी वस्या का वेला मा भयो भन्या पुत्र होला भन्य ॥ इवे नाडी वस्या का वेला मा भयो भन्या पुत्र पुत्री जो गर्भ भया को पनी ना
शरु छ भनि दिनु ॥ २ ॥ तले इवे नाडी वध भयामा सुध्म नाडी मा प्रह्न गयो भन्या जी वस्ता पति न पुंस कन्या छ भन्य ॥ ३ ॥ पृथिवी तत्त्व मा
प्रह्न गयो भन्या पुत्री जल तत्त्व मा पुत्र वायु तत्त्व मा कन्या जल तत्त्व मा गर्भया तत्त्व मा आकाश तत्त्व मा न पुंस कहोला भनि उपदे

॥ स्वः द ॥

॥ २२ ॥

सगर्भं सुखनाडीमा प्रहृगयोभन्या सुखहोलाभं नु दुर्वेसारवरावरभया मा जन्म प्रहृगयोभन्या यमजन्महोलाभं नु सोरशक्रा
तिमा प्रहृगयोभन्या पुत्रहोलाभं नु चंद्रवारमा कन्याहोलाभं नु पछ ॥ १ ॥ सुखनाडीमा प्रहृगयोभन्या गर्भपातहोलाभं नु चंद्रवा
रभागविषे प्रहृगयोभन्या नपुंसकजन्मलाभं नु यो कस्याको जान हे सुन्दरितत्ववादी हरुले विचारले नाडी उपदेसगदछ न ॥ २ ॥
गर्भाधानगर्दा वायुतत्वभयोभन्या दुषीहोला जलतत्वमा वडो भाजमानि पुत्रहोला तेजतत्वमा अल्पज्पुन्याहोला पृथिवितत्वमा द
व्यवान् भोगगन्यासवैथोक जान्याहोला भनि जान ॥ ३ ॥ धनवान् सोयले युक्तभयाको तस्ते भोगवान् जलतत्वमा गयाको इच्छ आकाश

विषुवे गर्भपातस्याभावे वायुनपुंसकतत्त्वविस्मयि जा नि या त्कथितं तव सुंदर ॥ २ ॥ गर्भाधाने माहृतो स्या शुद्धस्वीस्थानो चैवं वारु
गोशोष्णपुत्रो ॥ गर्भस्थाने स्तल्यजीवि च वक्तो भोगि भवे पार्थिवे नार्थयुक्त ॥ ३ ॥ माहृतसमुत्पत्तिवारुणो दुहिता भवेत् शिषे
पुगर्भहानि स्या ज्ञातमात्रस्य वाम्नी ॥ ४ ॥ रविमध्यगतश्चंद्र चंद्रमध्यगतो रवि ज्ञातव्यो गुरुतश्चि पुनविद्याशास्त्रकोटिभि
१५ धनवान् सोय युक्तश्च भोगवान् गर्भस्थितः स्थित्यं वारुणो तत्त्वव्योम्नि गर्भविनश्यति ॥ ५ ॥ इति गर्भप्रकरणं पंचम ॥ ५

तत्वमाभयोभन्यासवैनाश इच्छ ४ पृथिवितत्वमा प्रहृगयोभन्या पुत्रहोला जलतत्वमा पुत्रीहोला अरु २ तत्वमा प्रहृगयोभन्या गर्भ
हानिहोला अथवा जन्मनीमात्रमूलो ५ सुर्यमा गयाको चंद्रमा चंद्रमा गयाको सूर्यजो छन्दो श्रीगुरुका मुखारविददेष्टि
चोडे जान अरु कोटिशास्त्रपद्मालपनीयो कराजानी सक्छेन १६ इति गर्भप्रकरणं नाम भाषायां पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ७ ॥

॥ राम ॥

॥ २२ ॥

अथ सन्ततसम्प्रकर्षां चैत्रशुक्लप्रतिपदाकादिनवे हानतत्त्वभेदगन्या ज्ञानियोगि हरुले उत्तरायणादक्षिणायन दुई को विद्या
रगिरे हे नु ॥ १ ॥ चंडोदयकावेला मा वस्याको वायुमा विचार गरि पृथ्वि आकाश तत्वव्याभन्या अनादिगत्याको वसु हरुसर्व
सुभिक्षहोला यस्यासंदेह छैन ॥ २ ॥ तेजतत्वमा आकाशतत्वमा वसोभन्या तत्त्वले गरि अर्घोर दुर्भिक्षहोला भनि जान तस्ते
गरि पक्षमहिनामा पंचतत्वको फल यस्ते गरि सलो दुष्पाछ भनि आफुले जान पदछ यस्मसंदेह छैन ॥ ३ ॥ मध्यमले करे

चैत्रशुक्लप्रतिपदा प्रातस्तत्त्वविभेदतः यस्याद्विचक्षणो योगदक्षिणो ज्योत्स्नायन ॥ १ ॥ चंडोदयस्य वेलायां वहमानो
यतत्त्वतः ॥ पृथ्व्यापस्तथा वायु सुभिक्षसर्वस्य तः ॥ २ ॥ तेजव्यामृभयघोर दुर्भिक्षं कालतत्त्वतः पंचतत्त्वफलजयसंबन्धमा सोद
नस्तथा ॥ ३ ॥ मध्यमा भवति क्रूर दुष्टसर्वत्रकर्मसु ॥ देशभंगो महाराजो क्लेशकष्टादि दुःखदा ॥ ४ ॥ मेषसंक्रांतिवेलायां स्वरभेद
विचारयेत् ॥ सन्ततरफलं जया ह्येकानां तत्त्वचित्रकः ॥ ५ ॥ पृथिव्यादिकतत्त्वेन दिनमासाब्दजे फलमशोभनं च तथा दुष्टव्यो
ममारुतवह्निभिः ॥ ६ ॥ सुभिक्षं सद्यः वृद्धि स्याद्दुःखा स्यावसुंदर ॥ वज्रविष्टिस्तथा सोयं पृथिवितत्वमुदाहृतम् ॥ ७ ॥ ७ ॥

शभंगक्लेशकष्टादि दुःखदिन्या इच्छ उत्तमले आनन्द आरोग्यदिन्या छन ॥ ८ ॥ मेषसंक्रांतिविषे सोहि दिन सोरभेदले गरि विचार गर्नु किनभन्या
लोकलाई सन्ततरको फल कहनानिमित्त तत्त्वचितक हरुले विचार गरि कहनु ॥ ५ ॥ पृथिव्यादितत्त्वले गरि दिनमा सबर्षमा दुष्पा घटिया व
हीयाफ आकाशवायु तेज इति तत्त्व कुरा नु भनि जान ॥ ६ ॥ पृथिवितत्वव्याभन्या मुलुकमा सुभिक्षा राजाको राजपद वृद्धि धानघासवहुने वृष्टिप

नीवइते होला तस्ते सर्वप्रणि हरुपनि सुखपडन ॥ ७ ॥

जलतत्त्वमावहोभया पृथ्विमाअतिवृष्टिहोला तस्मैसुमिक्षपनीहोला आरोग्यपनीहोला पृथिवीअन्नप्रसस्तहोलाभनीजानु ॥ ८ ॥ अग्नितत्त्व
वहोभयादुर्मिक्षराज्यभंगरोगउत्पन्न भयकनपनिहोला तत्कालमाअतिअल्पवृष्टिहोला ॥ ९ ॥ मेघसक्रांतिकादिनमावायुतत्त्ववहोभयाधे
रेउत्पन्नउपडवदेविभयहोला वृष्टिपनीथोरैमात्रहोलाभनीजानु ॥ १० ॥ मेघशक्रांतिकादिनआकाशतत्त्ववहोभया अनादिरसुखकोसुखहो
लाभनीजानु ॥ ११ ॥ अधिकहिआयाकास्वासविषेजोनजोनकहियाकोछ सोसोचउसुखकातत्त्वलेगरि सवेसग्रहगत्याकोसिद्धिकनदिन्याह ॥

अतिवृष्टिसुमिक्षस्या दारोग्यसौख्यमेवच ॥ वडसास्यातदापृथ्विआपतत्त्ववहेयदि ॥ ८ ॥ दुर्मिक्षराज्यभंगस्यादोगोत्पत्तीसुदारुणा ॥ अ
ल्पादल्पातदावृष्टि रग्नितत्त्ववहयदि ॥ ९ ॥ उत्पन्नोपडवाभिर्भितरत्यावृष्टिचरातप ॥ मेघशक्रांतिवेलायांवायुतत्त्ववहेयदि ॥ १० ॥ मेघ
शक्रांतिवेलायांवायुतत्त्ववहेयदि ॥ तत्रापिसुखताजयासस्यादिनासुखसेच ॥ ११ ॥ पूर्वप्रवेशनेश्वासेश्वासेतत्वेनसिद्धि ॥ सुखच
उत्पन्नाभूतसंग्रहसर्वसिद्धि ॥ २ ॥ विषमेवकित्तत्त्वसे जायतेकेवलभव ॥ तत्कर्यशालुसंग्राहीदिमासेचमहाशता ॥ ३ ॥ खोस
क्रमरांनडीगलातेचप्रसरति ॥ खनिचित्तत्त्वकियागेपिरोरवजगतिनले ॥ १४ ॥ इतिमन्त्रसरप्रकरणाभावायांघट्टमोधाय ॥ ६ ॥

भनीजानु ॥ २ ॥ विषमवकित्तत्त्वमाकेवलआकाशतत्त्ववहोभया त्योतत्त्वजानाले अनदिकोसंग्रहगरिगपुर दुर्मिक्षमहिनाभिजमाअतिम
होहोलाभनीजानु ॥ ३ ॥ सुखलेभोगगत्याकोनडिविषेवायुतत्त्वअग्नितत्त्वप्रवेशहवस स्यापृथ्वितलमाहाकारगरिरुदाऊनभनी
श्रीमाहोदेवआज्ञागर्दाभया ॥ १४ ॥ इतिमन्त्रसरप्रकरणाभावायांघट्टमोधाय ॥ ६ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

अथरोगप्रह्नकोलक्षणाआज्ञागर्दनु ॥ रोगकोप्रह्नपुछुद ॥ पृथ्वितत्त्वमाआफ्रेअंगकोरोगभंनु जलतत्त्वमाजलदेवताकोदोषभंनु तेजतत्त्वमा
आकाशवायुकोदोषभंनु आकाशतत्त्वमाआकिनीकोदोषभंनु ॥ १ ॥ अधिसुखतिरवसिदुतलेप्रह्नपुछुदसफेरिपुर्णसो रतिरआईवस्याभया
त्योजीवजोछुनोनिश्चयमुच्छापरिगयाकोछ जोनरोगिलाइसोधछुनत्योअवस्यजीउछभनीदिनु ॥ २ ॥ जोनअंगमजिवरस्याकोछ तेसेअगमा
वसीप्रह्नमन्याभया कहेरोगलेउपडवभयापनीत्योरोगीजिउछ मदेनभनीकहिदिनु ॥ ३ ॥ दक्षिणवायुचल्पामारिगिकनवडोगाहोडुखपा

महितत्वसुरोगच जलेचजलमातरंमु ॥ तेजसिखे टडयोचशाकिनीपित्रदोषक ॥ १ ॥ आदौसुखगतोडुखयश्चात्युर्णवसेदति ॥ मू
छितेपिध्रुवजीवत्वर्थपरिपृच्छसी ॥ २ ॥ यस्मिन्नस्थितोजिवतत्रस्थापरिपृच्छसी ॥ तदाजीवतिजीवोसोयदिरोगेरुपदुतम् ॥ ३ ॥
दक्षिणोनयदावायुडुखरोडाक्षरैर्भवत् ॥ तदाजीवतिजीवोसोचउचसफलेभवेत् ॥ ४ ॥ जीवाकारचवाधत्वाजीवाकारविलाकेच
जिवस्याजिवितप्रह्नतस्यस्थोजिवितंफलम् ॥ ५ ॥ वामाचारतथादक्षप्रवेशेयत्रचीहने तत्रस्थापृच्छतेदुतस्तस्यसिद्धिर्नशंशय ॥ ६ ॥
प्रह्ननामस्थितोजिवानजीवोहिजिविते ॥ उर्ध्वाचारस्थितोजिवयतिजिवोयमालयं ॥ ७ ॥

२ इकनजिवलाभनीदिनु चउनाडिमाचउ
माकोउत्तमफलइनालेगरिजिउछभनीकहिदिनु ॥ ४ ॥ जीवकाआकारकनजिवेलेसमातिहेरोस्त त्योजीवमारस्याकोवेलामाजीवलेप्रह्नग
रोस्तत्योजीवजिउछजीवजाहाछुतलेफलइछभनिदिनु ॥ ५ ॥ वाउनाडिचल्दामातस्तेगरि दक्षिणप्रवेशमा तेसेतिरवसिदुतलेप्रह्नगयो
गयोभयावर्षदिनभिजमाकार्यसिद्धिइछयस्मासदेहछन ॥ ६ ॥ प्रह्नकालमाजर्तजिवछुतकालवसीप्रह्नगयोभयात्योजिवजोछअव
स्यजिउछभनु तस्तेगरिजिवकोप्रह्नगयोभया त्योजीवजन्मराजाकाधरपुछुभनिदिनुयछ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

॥ स्वः ॥

॥ २४ ॥

प्रह्नकालविषेविपरितक्षरलेरिक्तेश्वरले वसीप्रह्नगयोभन्याविपरितेहोलाभनिदिनु विषमनाडिनाइनालेगिरिविभैकलजान ॥ ८ ॥ चन्द्रस्था
नमारस्याकोजिवसूर्यस्थानमावसिपृच्छकलेप्रह्नगयोभन्या सयेजनावेदलेघेयाकोभयापनीत्योगीवाचैनभनिकहिदिनु ॥ ९ ॥ पिगला
मारस्याकोजीवइतिरवसिदुतलेप्रह्नगरोष्टासाक्षात्तीवजीलेरक्षागर्नआवस्तापनीत्योरोगिवाचैनअवस्यमर्छ ॥ १० ॥ यकैतिररस्याकोवा
यू विपरितइनालेगिरिपुरुषकन नानातरकारिगकनउत्पन्नइच्छन् तस्का रगतिवायूवधूसुहन् विपत्ति सवेच्छन् इवैयक्षविपरि

विपरिताक्षरंप्रह्नेमृत्कायापृच्छतयदि ॥ विपर्ययंचविजायंविषमस्यादयंमृति ॥ ८ ॥ चन्द्रस्थानेस्थितेजिवेसूर्यस्थानेचपृ
च्छक ॥ तदाप्रागाविमुक्तिसौर्यदिवेशातेहत ॥ ९ ॥ पीगलायास्थितेजिवेसूर्यस्थानेचपृच्छक ॥ तदापिमुयतेयोगियदिजाता
महेश्वर ॥ १० ॥ एकस्यभूतस्याविपर्ययेनरोगेविभूतिर्भवतिरूपंशो ॥ तियादयोबंधु मुहृद्वपतिपक्षेद्वेयवात्ययतोमृतिस्था
त् ॥ ११ ॥ इतिरोगप्रकरणं नाम सप्तम ॥ ७ ॥ मासादौवत्सलादौचपक्षादौचतथाक्रम ॥ अयंकालपरिक्षदवायुरितवसासुधा
१ पंचभूतात्मकंदेयशशिः छेहेनचितितम् ॥ रक्षयत्सूर्येवास्तनतेनजिवोस्थिरभवत् ॥ २ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

॥ राम ॥

॥ २४ ॥

तभयोभन्याविपरितभयोभन्या मृत्युपनिहोईजाछन् भनिइश्वरकनइश्वरिप्रतिआज्ञागर्दभया ॥ १ १ ॥ इतिरोगप्रकरणं भाषायां सर
प्रमे व्याय ॥ ७ ॥ अथकालक्षपनकोलक्षराआज्ञागर्दन् ॥ मैकाकाअगाडिमा तसे सच्चत्सरकाअगाडीमा क्रमैलेगिरिद्वैपक्षकाअ
गाडीमावायूचलनालेगरिकालकोपरिक्षासदाजनिच्छ ॥ १ ॥ पंचभूतात्मकहृपिदिपकनचन्द्रमारूपितेललेगरिचिताईगर्जसूर्यरूपी
वायूदोषन् त्यादियाकनवचाउदेरहन् तस्कागिरिजिवस्थिररहच्छ ॥ २ ॥

अधिवायुकनरोधनुफेरिसूर्यलेगरिजगाउत्पाअभ्यासलेगरित्योजीवजाग्रदुच्छ सूर्यलेगरि ताहाकालकोपनीवनूचनागर्नसकछन्
३ ॥ आकाशदेषिचन्द्रमालअमृतवहायरकामरूपिकमलकनसिचनगर्दछन् तस्कारणयाकर्मयाककोसदाअभ्यासगरिस्माराग
योभन्या त्याचन्द्रमामयहोईजाछन् ॥ ४ ॥ रात्रमाचन्द्रमानिग्रहगर्नदिनमासूर्यनिवारणगर्नयस्तोअभ्यासमा नित्यतत्परलाग्या
कोजागीजाछ तनेलाईयोगीभनाकोपदराप्रुजोग्यहोयस्मासदेहछन् ॥ ५ ॥ तिनअहोरात्रसमजस्कोवायूयकत्रगरिवहन्छ त्यावा

मारुतबंधुपित्वादौ सूर्यवाधयतेयदि ॥ अथासाजीवनेजीवसूर्यकालेपीवंचने ॥ ३ ॥ गगवास्तुपतेचन्द्रकामयमानिसिचयेत्
कर्मयोगासदाभ्यासेस्मरणाश्रशशिश्रवान् ॥ ४ ॥ शशांकवारयत्रात्रो दिचावा यदिवाकरइत्यभ्यासरतोयोगिनित्यं सनात्रे
संशय ॥ ५ ॥ अहोरात्रयदेवंचवहतेयस्यमारुत ॥ तदातस्य भवेद्योयू संपूर्णवत्सरत्रये ॥ ६ ॥ अहोरात्रद्वयंयस्य पिगलायात
दागति तस्यवर्षद्वयंयोजीवितंतत्वेदिभि ॥ ७ ॥ त्रिरात्रवहतेयस्यवायूरेकंपुटेस्थित ॥ तदासंवत्सरायेषुष्वदंति मदी
धिभि ॥ ८ ॥ रात्रौचउदीवासूर्य वहतेचनिरंतरम् ॥ जानीया तस्यचमृत्यु षडमासामरुभवत् ॥ ९ ॥ ७ ॥ ७ ॥

युलगरितिनवर्षमा तस्कादेहप्राप्तेहोईजाछन् ॥ ६ ॥ इहअहोरात्रसमजस्को पिगलाको गतिमात्रवस्थोभन्या तस्को २ वर्षमात्रआयु
उच्छभनीतत्ववादीहरुलेकत्याकोछ ॥ ७ ॥ तिनरातसमजस्कोवायूयकत्रमात्रभैवहोस्ततस्को १ वर्षमात्रआयुभनी बुद्धिमानव
धीमुनीलेक त्याकोछ ॥ ८ ॥ रात्रमाचन्द्रदिनमासूर्यनिरंतरभै जस्कोवहोस्ता तस्कोआयुदमहिनामात्रहोभनीनिश्चयगरिजाने

॥ स्वः दः ॥

॥ २५ ॥

प्रतिपदेष्टी पूर्णसमः सूर्यनिरंतरगिरिवहोस्ताः तस्को आयुशेषचौधे दिनमात्रं ह्यभनी जानु ॥ १० ॥ संपूर्णसूर्यमात्रवहिसूर्यनदेष्टो सतः
सोहिपक्षमात्रस्को मृत्युं ह्यभनी कालज्ञानी हरुले कल्याकोछ ॥ ११ ॥ संपूर्णचंद्रमात्रवहिसूर्यनदेष्टो लः तस्को यके महिनामात्रमा
युद्धं ह्यभनी कालज्ञानी लेभन्याकोछ ॥ १२ ॥ मुत्रं रुडा वायु इति नथो कयके कालनिष्काल तस्को दैर्घ्यदिनका मात्रमायुहो भनी निश्च
य जानु ॥ १३ ॥ अरुंधती क्रवर्षी विष्णु कतिन पाउमात्रे मंडल इचारवस्तु कन आयुही नभया का पुरुषले देष्टे ननु ॥ १४ ॥ साततारा लाईया

यकादिषोडशाह नियादि भाजुनिरंतरं मु ॥ वहै देशे च वै मृत्युसेषहिने च माशी के ॥ १५ ॥ संपूर्णवहते भुर्ये चंद्रमात्रे वदृश्यते ॥ पक्ष
न जायते मृत्यु कालज्ञाने न भाषितम् ॥ १६ ॥ संपूर्णवहते भुर्ये चंद्रमात्रे वदृश्यते ॥ पक्षन जायते मृत्यु कालज्ञाने न भाषितम् ॥ १७
मुत्रं च पुरीषं वायुः समः कालप्रवर्तते ॥ तदा सोचली तो ज्ञयो दशादी मृत्युते कु व ॥ १८ ॥ अरुंधती क्रवर्षी विष्णु कतिन पाउमात्रे मंडल इचारवस्तु कन आयुही नभया का पुरुषले देष्टे ननु ॥ १९ ॥ साततारा लाईया
निच ॥ आयुहिने न पश्यति चतुर्थमात्र मंडले ॥ २० ॥ जलं ध्रुवो सप्रथा पंचतारा विनाशिके ॥ जिहान रश्यते प्रोक्तं मृत्युते मा
नवा क्रव ॥ २१ ॥ अरुंधती भवे जिहाना शाय सवच ॥ भ्रुवो विष्णु पदं जय भारका मात्र मंडले ॥ २२ ॥ कोना दक्षा गुला भ्यातुकि
चित्पाद्या निरिहति ॥ यदा न पश्यते विंदु दसाहे न रयी मृत ॥ २३ ॥ इति कालज्ञान नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॐ ॥

॥ राम ॥

॥ २५ ॥

चंदेष्ट्या यकना कला इति न देष्ट्या जीहान देष्ट्या यस्मा मनुष्यपनी चाडे मृत्युं ह्य ॥ २४ ॥ अरुंधती भन्याको जिहाना शाय सवच ॥ भ्रुवो विष्णु पदं जय भारका मात्र मंडले ॥ २५ ॥ कोना दक्षा गुला भ्यातुकि
नासाग्रहो विष्णु पदं निभन्याको जिहाना शाय सवच ॥ भ्रुवो विष्णु पदं जय भारका मात्र मंडले ॥ २६ ॥ कोना दक्षा गुला भ्यातुकि
इहे नर ताहा विंदु देष्टिये नभन्या न्यो मनुष्य देष्टो दिनमा मृत्युं ह्यभनी जानु ॥ २७ ॥ इति कालज्ञान नाम प्रकरण भाषा अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

८ ॥

अथ नाडिज्ञान आरंभः ॥ इडानाडी गंगा नृषिगला जोछ नो गंगा नृ मध्ये माः सूक्ष्म सरस्वति ह्यभनी जानु इति न का संगम प्र
यागति र्थं बुद्धि हो भनि जानु ॥ १ ॥ अधिसाधना गर्नु भनी कहि छ कस्ता साधना भन्या योगिले वध पद्मासन बाधितुरत प्रतक्षे अनुभव
गर्नु तसनि मित्र उद्यान मुद्रा कन बाधनु ॥ २ ॥ योगि हरु ले नित्य देह को संसिद्धि हेतु निमित्त पुरक कु भकरे चक गदै रहनु भनी कहि
गया कोछ ॥ ३ ॥ पुरक गर्ना ले पुष्टी ह्य न स्ते धानु पनी साम्य गरी देह कु भक गर्ना ले गरी जीव को रक्षा ह्य छल भगने पद छ ॥ ४ ॥

इडा गंगे ति विजया पिंगलाय मु नानदि ॥ मध्य सरस्वति विद्या प्रयाग संगमस्तथा ॥ १ ॥ आदौ साधनमाख्यात सत्यप्रसुप्रका
रकं ॥ वध पद्मासने योगिवंध यदुद्धियानक ॥ २ ॥ पुरक कुरुते पुष्टि धानु साम्या तथैव ॥ कु भकस्त भकं कुर्या जीव रक्ष वि
दहनम् ॥ ३ ॥ स्वको हर तेषाप कुर्या योग यदा व्रजे ॥ पश्चात् संग्रामे वतिष्ठे जया वंध चकार येन ॥ ४ ॥ चतुर्पि वति सुयं भ्रु
र्यपि वति चंद्रमा ॥ अन्योन्या काल भावे न जिवे चंद्रा के तारकं ॥ ५ ॥ कु भयत्सह न वायु यथा सत्त्वा प्रयत्नत ॥ रचकं चंद्र
मार्ग न पुरके पुरयत्सुधि ॥ ६ ॥ सोमागं वहते नाडी नाडी ति रोधने कुरु ॥ मुख वद्ध प्रमु चै म्वेय वने न जायते युधा ॥ ७ ॥

रचक गर्ना ले पाप कन हरन गछे नृ योग पदमा जाना को इष्टा ह्य पुरुष ले यो काम गरी संग्राम ग न्या जस्तो सुरो भै इच्छो वंधन
गरी रहनु ॥ ८ ॥ चंद्र नाडि ले गरी भुर्ये नाडी कन पि वस्तान स्ते चंद्र नाडी ले गरी सूर्य नाडि विवोस्त अन्योन्य काल भाव ले गरी इनाडि
कन पि यो भन्या न्यो मनु चंद्र सूर्य तारा का गती को आयु ह्य ॥ ९ ॥ एस्ता प्रकार कारित ले आक्रा सहजर स्या का वायु कन मु
लाधार र्थ निरिक्त अरु छिड रोकि आक्रा पुरुषार्थ माफि कयत्न गरी मूलाधार देवि नृ उभो चक्र मा वायु कन रोक नु चंद्र ना

स्वः ८ ॥
२६ ॥

उल्लिखक गरिफेरि रचने ले परक गर्नु कुंभक भयापछि सुर्यले रचक गर्नु फेरि सुर्यले परक गर्नु यस्ता सुर्य चक्र मार्गले गरि
सुर्य चक्र मय होइ जाछु ॥ ६ ॥ आक्रामार्गले गरि वहिराको नाडिकन निरोधन गर्नु र त्यो निरोधन गरि मूषवाधीयाका वा
पुले आयुकन क्षय हुनु छैन ॥ ७ ॥ हे प्रिय मुखनाक कान आवा सहित अंगुलाले निरोधन गर्नु र तत्वको उदय गर्नु निमित्त
होयो पडमुषि मुडाकन जानु ॥ ८ ॥ तस्को रूप गति स्याद मंडल लक्षणयो विषे जो नमनुष्य जो नोस्त न्यो सानु हवस्ताप
नी योगकन जानाईछु ॥ ९ ॥ निरासि निष्कल भयाको योगि जो छ सो अरु केहि पदार्थको चिंतनान गम्याईछु तस्को वासनो उन्न

मुखना शास्त्रि कुरो भ्यायंगुलानि निरोधयत ॥ तत्त्वदयमिति जयं यद्गुधी करणं प्रयेत ॥ ८ ॥ तस्य रूप गति श्चादो मंडलं
लक्षणोत्तरे ॥ याचती मानवालोके सनुच्छु डोपियोगवित् ॥ ९ ॥ निरासि निष्कलं योगी किं विंदति चिंतयेत् वाशना
उन्मुनी भूत्वा कालं जयति लिलया ॥ १० ॥ विश्वस्य विसिक्ता शक्तिर्नेत्रोभ्यां परिहृयते ॥ तत्र स्थानु मनो यस्य याम
मात्रं भवेदह ॥ १ ॥ तस्या युवर्द्धते नित्यं घटी कात्रयमालष ॥ शिविनोक्ता पुरा तत्र सिद्धि सारममुद्धरेत् ॥ २ ॥ वदप
प्रासनस्थो गुडपवनचयसं निरुध्या विमुच्यते ॥ तत स्यादयानरेन्ध्रं कुंभकनिजमनि लंघाशा शक्ति निरुध्या ॥ ३ ॥

त्रीभे योगिलाले गरिकाल कन जिन्मा होइ जाछु ॥ १० ॥ यो विश्वसे सारमा शक्ति प्रवेश गरि देष न्या भै ते सै ठाई मा मन कनय
कमा ममात्र भै रहछु ॥ १ ॥ तिसो गरि मन कन राष न्या भयो भन्या मनुष्यको नित्य ॥ २ ॥ घडी आयु वढ्छु दे जाछु यो अधि शिव जिले
सिद्धि सावर मत्र विषे कस्याको सो हिसार जाहा कहियो ॥ ३ ॥ वदप प्रासन कन वाधि प्राण वायुकन गुड दारा दिन वदारा कन निरा

धगरि कुंभक ले प्राण वायु निरोध गर्नु ॥ ३ ॥

॥ राम ॥
॥ २६ ॥

यो स्तो कुंभक गरि रहन्या योगी का प्राणयकै भै सुक्ष्म राका छि डले लगी नित्य ब्रह्मरन्ध्र विषे आकाश मार्गले लेगी शिवको ध्या
न गर्ने न योगि जो छ सो धन्य हुन यस्ता ध्यान गम्या योगिले नित्य सोरै को ज्ञान मोरत भैर सो भन्या संपुण्ड्र घटि पिकु भै इ
च्छा फल कन पाउन्ना छुन यस्या सदे रहछु ॥ ५ ॥ स्वरज्ञान जस्का शिरमा छ तस्को पाव मनी लक्ष्मि हुन्छ अर्थात् इव मा
दक न्या पाव जावनु यक तत्व शरिर गरि रहन्या योगिको सुबोदय होइ जाछु ॥ ६ ॥ सबै वेद रहमा प्रणव जो छ उन्नत क कहि छ

एकै भुनं सुक्ष्म राणा विविधय मुयगतं ब्रह्मरन्ध्रे च नित्यं निद्रिये काश मार्गे शिव स्मरण गतां युंति यके विधेया ॥ ४ ॥ य
तस्या नेजानी योगि स्य तत्पठति नित्य स सर्वदुःख विनिमुक्त लभते वा छितं फलम् ॥ ५ ॥ शौरज्ञान मिरी यस्य लक्ष्मि
पद तले भवेत् ॥ यकत्रय शरिरस्य सुखं तस्य यदा भवेत् ॥ यकत्रय शरिरस्य सुखं तस्य यदा भवेत् ॥ ६ ॥ प्रणव सध्वं
वेदानां ब्रह्मारेड भास्कर यथा ॥ ब्रह्मलोके च ब्रह्मराणां मृत्यु लोका तथा उमान् ॥ ७ ॥ नाडी त्रय विज्ञानाति तत्त्व स्थानं
तथैव च ॥ त्रैलोक्ये च ब्रह्मराणां मृत्यु लोका तथा ॥ ८ ॥ यकाक्षर घटा तारे नाडि भेद निवेदकम् ॥ पृथिव्यां नास्ति
तद्व्यायदत्ता च नृणि भवेत् ॥ ९ ॥

जस्ते आकाश विषे का सुर्य छुन तस्ते सत्य लोक मापनी ब्रह्मा छुन तस्ते पुरुष मा
पनी सोरज्ञान छ भन्या पुत्र्य मान गम्या जोग्य हुन्छु ॥ १ ॥ तिन नाडिकन जानि तत्व ज्ञान मा र सो भन्या पृथ्वी तले मा अरु कोटी र स
आदि भयाका हवस्तापनी त्यो वरोवर को कहि छैन ॥ २ ॥ यकै क्षरणी नाडी गरु विना भेदन गर्नु जो सिकाउछु भन्या त्यो वरो
वर को इव कहि छैन न तस्ते दान गरि आयाका छ भन्या तस्को अरिणि होइ जाछु अर्थात् गरु भनु लेषाको हेरि गनु आक्राह छि

हो भनि जानु ॥ ९ ॥

॥ स्वः ॥
॥ २१ ॥

यो सोरज्ञानविषे तत्त्वपनी कहियो तसै युद्ध कर्म भयो देवता वस्य गन्या तसै खिवडा गन्या गर्भाधान अरिणरी गइ सब प्रकार
लगरिन वप्रकार कहियो कोछ ॥ २० ॥ यस्ता प्रकार को लोक विषे प्रसिद्ध प्रकृतिसिद्धि योगि हर कनइ न्याछ चउ सुय्य आदि य

स्वरतत्वे तथा युद्ध देव वश्ये स्त्रिये तथा गर्भादौ रोग कालाख्ये नवप्रकरणान्विते ॥ २० ॥ एवं प्रकृतितत्त्वो के प्रसि
द्धि सिद्धि योगि मि आचक्रा के ग्रह जीत्य पठना सिद्धि दायके ॥ २१ ॥ इति श्री शिवो मासम्वादोक्त नवप्रकरणान्वि
त विजयवन बीजयस्वरदयज्ञानसमाप्तेम् ॥ ९ ॥

॥ राम ॥
॥ २१ ॥

हकन जितियो पाठमाला गोभन्या सिद्धि दाता होई जान्छु न अर्थात् चउ सुय्य भदा यो सोरज्ञान ज्ञान्या कनउ नम भनी कहियो
२१ ॥ इति श्री शिवो मासम्वादोक्त नवप्रकरणभाषायां स्वरोदये ज्ञानसंपूर्णा ॥ समाप्तेम् ॥ ९ ॥ भाग्यपृष्टिकटिगृवाव
द्धमुष्टीरधोमुखं ॥ कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपालयत् ॥ सम्वत् १९३२ साल आखाड सुदि ३ रोज संपूर्ण लिखितं भुभम्